Чурапчыга күн тахсар!

12+

САНГА ОЛОХ

100 ЛЕТ ЯАССР 1922-2022

Чурапчы улууһун хаһыата

Ахсынньы 16 күнэ, 2022 сыл, бэстинсэ

№ 49 (11875)

стр. 2

ИСПИСЭЛИИС ТЫРЫБЫНАТА

Грипптэн харыстанар миэрэлэри тутуһун!

стр. 4

УЛУУСКА – БУ КҮННЭРГЭ

Үп министиэристибэтин үбүлүөйүн бэлиэтээтилэр

стр. 6

ТУСКАР ТУҺАН

2023 сылга Ыһ бэлиэлэрин туох күүтэрий?

стр. 3

Мадьыныылар улахан түһүлгэлэрэ ыытылынна

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Ахсынньы 16 күнэ БЭЭТИНСЭ	Ахсынньы 17 күнэ СУБУОТА	Ахсынньы 18 күнэ БАСКЫҺЫАННЬА	Ахсынньы 19 күнэ БЭНИДИЭННЬИК	Ахсынньы 20 күнэ ОПТУОРУННЬУК	Ахсынньы 21 күнэ СЭРЭДЭ	Ахсынньы 22 күнэ ЧЭППИЭР
-44° -48°	-46° -49°	-45° -45°	-40° -45°	-40° -41°	-37° -39°	-35° -36°

ТЭТТИК СОНУННАР

Сылан нэһилиэгин баһылыгын быыбардаатыылар

Ахсынньы 11 күнүгэр, Чурапчы улууһун Сылан - 669, Улахан Күөл - 670, Түөйэ - 671, Бэрэ - 672 №-дээх быыбардыыр участактар баһылык быыбара ыытылан түмүктэнэ.

Быыбардаачы ахсаана – 808 киһи, онтон 79,83% быыбардаачы кэлэн куоластаата.

Санатар буоллахха, Сылан нэһилиэгин баһылыгар үс хандыдаат турбута, онтон иккитэ – бэйэлэрэ туруоруммут дьон, биир – «Биир ыныгыл Арассыыйа» баартыйа туруорбут киһитэ.

Куолас түмүгүнэн, Сылан нэһилиэгин баһылыгынан, 399 (62,05%) куолайы ылан, Егор Иннокентьевич Макаров талыллына. Кини 1969 сыллаахха Чурапчы нэһилиэгэр торообут, Дьокуускай куорат олохтоохо, "Капитал" ХЭТ генеральнай директэрэ, баартыйата суох, бэйэ туруоруммута.

Оттон "Биир ыныгыл Арассыыйа" баартыйаттан Дмитрий Макаровка – 240 (37,33%), Үөһээ Бүлүүттэн торуттэрэ Олег Федоровка 2 (0,31%) киһи куоластаата.

"Бальзаминов" испэктээк Гран-при хаһаайыына буоллар

Ахсынньы 1-3 күннэригэр Дмитрий Ходулов тоообутэ 110 сылынан, кини аатынан Майатаағы норуодунай тыйаатыр "Талаантыытынан мин аппын аатта" диэн кэтэхтэн улахан бэстибээл буоллар. Манна ороспуубулукэ 11 улууһуттан норуодунай тыйаатырдар кытыныылар. Ахсынньы 10 күнүгэр кыайыылаахтар аттарын быһаардылар.

Дьүүллүүр сүбэ быһаарыытынан, иккис классыга Николай Островскай "Бальзаминов" диэн айымныытыгар олоҕуран, Петр Решетников аатынан Чурапчытаағы норуодунай тыйаатыр сүрүн режиссера Иван Бушков туруорбут испэктээгэ "Бастыг испэктээк" Гран-при аатын суктэ.

"Биллэн турар, үөрүүбүт мунура суох. Бүгүн Анемподист Софронов-Алампа аатынан Саха академическай тыйаатыр саалатыгар түмүгү таһаардылар уонна наҕараадалааһын буоллар. Итиэ түмүгүнэн кыа- йыылаах артыыстар кэлэн ооньуоон кордордулэр. Эдэр артыыстарбытыгар улахан эрэлли үескэтэ, Саха тыйаатырыгар тиийэн ооньуур диэн –сэдэх түгэн", - диэн режиссер Иван Иванович санаатын үллэһиннэ.

Чурапчы нэһилиэгин баһылыга нэһилиэннэ иннигэр отчуоттаата

2022 сыл түмүктэнэн эрэр. Ахсынньы 13 күнүгэр улуус кинин «Чаран» туалбэтигэр Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев сыллааҕы үлэтин отчуоттаата.

Владимир Дмитриевич элбэх сыыпараларданах, тэгиэһиннэк, ырытыылаах, нэһилиэк кэлэр үбүлүөйдэх сылыгар ханнык үлэлэр быыаннаналларын билиһиннэрдэ. Элбэх ыйытыы киирэн эпиэттэнэ.

Отчуот кыттыылаахтара үлэ үчүгэйдик тэриллэн, быыаннаахтык барбытын бэлиэтээтилэр. Ордук паастааһынна, суолу аспаллааһынна, ырааһырдыыта, хаарбах дыылартан көһөрүүгэ утумнаах үлэ барбытын этилэр. Кинн бөһүөлэктит 375 сыла туолар үбүлүөйдэх сылыгар «Чаран» туалбэ сорох уулуссаларын оҥорторуутун сыбаалканы бэрэдэктэтэргэ, иһэр уунан хаамчыныыга болҕомтону күүһүрдэргэ, ыты иитиини хонтуруоллуурга, тыраанныстар сырыытын бэрэдэктиргэ сүрүн уулуссалары оҥорторорго, о. д. а. этиилэри киллэрдилэр.

Сыллааҕы үлэ соттеоҕүнэн сыаналанна. Отчуот салгыы нэһилиэк бары түөлбэлэригэр туруоруллуоҕа.

ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Ахсынньы 7 күнэ.

Аҕа Дойду дьоруойдарын күнэрин иннигэр Москва Сүгүрүйэр хайаатыгар «Барыы кэмнэр дьоруойдарыгар сүгүрүйэбит» патриотическай акция буолла. Манна «Кыайыы сирэйдэрэ» бүтүн норуот историческай бырайыагар Саха сиригэр 25 Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойдарын аатарын киллэрдилэр. Акцияны Москваҕа Саха АССР торуттэммитэ 100 сылыгар анаммыт күнэнэн чэрчилэриэн Аҕа Дойду Улуу сэриитин кини түмэлигэр – Кыайыы музеойугар ыыттылар.

Ил Дархан тыл этэриигэр анал байыаннай эпэрээсийэ кыттыылаахтарын улахан оруоллаарын бэлиэтээтэ.

«Кыайыы сирэйдэрэ» бүтүн норуот историческай бырайыагар Николай Кондаков, Владимир Лонгинов, Федор Охлопков, Николай Чусовской, Сергей Асямов уонна өссө 20 Аҕа Дойду Улуу сэриитин дьоруойдарын аатарын киллэрдилэр.

Ахсынньы 8 күнэ.

Бу күн Ил Дархан дойду олук дьыалаларыгар министирэ Сергей Лавровтуун көрсүһүүтэ буолла. Салайаачылар ороспуубулуккэ норуоттар икки ардыларыгаҕы бырайыактарын, сүрүннэн Хотуту форумна чилгэн буолуутун ырыттылар. Айсен Николаев Сергей Лавровка «Тирэхтээктик сайдыы Хотуту форума» норуоттар икки ардыларыгаҕы кэмпириэсийэнэн ыытыыны көбүлүөйүнэ обуургэ этии киллэрдэ.

Итини таһынан Айсен Николаев уонна Сергей Лавров мас тардыһыытын уонна «Азия оҕолоро» спортивнай оонньуулары салгыы сайыннарыы туһунан кэпсэттилэр. Оонньуулар аан маннай 1996 сылааахха Дьокуускайга ыытыллыыбыттара. 2019 сылааахтан кэлэн Сахалыыга кыһыныы оонньуулары ыыпыыттара. 2023 сылга «Азия оҕолоро» II кыһыныы ыспартыыбынай оонньуулар Кемеров уобалаһыгар буолуохтара. Оттон сайыныы оонньуулары 2024 сылга Дьокуускайга ыытарга былаанныыллар.

Ахсынньы 8 күнэ.

Айсен Николаев Москва куорат мэрэ Сергей Собяниниэ туһунан көрүстэ. Салайаачылар биирдэ үлэлэһиини кэлэтин суоллары сырыттылар.

Кэпсэтиигэ анал байыаннай эпэрээсийэ кыттыылаахтарыгар ойоҕуллуу, байыастары материальнай-техническэй оттүнэн хаачыйыыга, итиэннэ ирдэнэр амуницияны уонна тэрилы оторон таһаарыыга болҕомтону уурдулар. Саха сирэ уонна Москва – национальнай сыалларын ситиһиигэ иннинэ күүстүү сылдьар эрэтийэнэнэр. Онон социальнай-демографическай бэлиитикэҕэ, сыаннара трансформацыятыгар, үөрэхтэ, культуураҕа уонна культуурунай нэһилиэстибэтэҕэ уонуту атастаһыыга үлэ ыытыллыаҕа.

Ахсынньы 8 күнэ.

Ил Дархан дойду айылҕа баайыгар уонна экологияҕа министирэ Александр Козловтуун көрүстэ. Салайаачылар кэпсэтиигэ сүрүн болҕомтону быйыл ойуур баһаардарын кытта охсуһуу түмүктэригэр уонна кэтэр сылга ойуурдары көмүскээһиигэ ылыныллар миэрэлэргэ уурдулар. Министир быйыл ыытыллыыбыт үлэни үчүгэй диэн сыаналаата. Ол курдук, уот сиэбит ойуур нэҥэ былырыыныгы 8 мөлүйүөн гектартан быйыл 560 тыһыынча гектарга диэри кыччаабыт.

Ахсынньы 10 күнэ.

Ил Дархан бу күн «Саха Өрөспүүбүлүкэтин кэтэр көлүөнэлэрин сыаллаах пуондата» коммерческайа суох тэриллэ 2022 сылга үлэтин түмүктэрин биликтэ уонна кэлэр сылга былаанын кордо.

«Пуонда кэтэр көлүөнэлэри өйдөөһүнтэ туһунамыын социальнай эбидиэнэлэри уонна кэлэр аҥын бырайыактары ыытыыр үбүлүөйүнэ коммерческайа суох тэриллэри ирдиэхпитигэр сүрүн сотциальнай партнер буоллуо. Кэлиэхтэ сыллаах тэриллэр Саха сиригэр үлэлиир улахан хампаанньыалар ирдиэхтэригэр инэҥэлгэ ылла. Пуонда үлэни систиэмнэтэхник туруорсуубут диэн сыаналыыбыт», – диэтэ Айсен Николаев.

Ол да буоллар, Ил Дархан тэриллэ салаатыгар үбүлүөйүнэ киллэриигэ сана суоллары тобулуурга уонна партнерраары кытта үлэни өссө кэҥэтиигэ сорук туруорда.

Аастыт сылга пуонда Хаҥалас улууһун Чапаево сэлиэнньэтигэр наука Аччыгый академиятын үөрэнэр куорпуһун үлэҕэ киллэрдэ. Бу ураҕай Саха АССР 100 сылыгар СӨ Бырабыыталыстыбатын уонна «Роснефть» хампаанньыта икки ардыларыгар түһэрсиллибит соҕотоҕ чэрчитинэн тутулуна. Эбийиэк аан дойдутааҕы стандарка эмиэттиир. Манна оскуола үөрэнээччилэрэ научнай-практическай уонна бырайыактыыр үлэни ыыталларыгар барыы усулуобуйа тэриллиэ.

2025 сылга пуонда Дьокуускай куоракка улахан бырайыагы – Кэлэр көлүөнэ паркатын үлэҕэ киллэриэхтээх. Маны сэргэ бүтүн Нам бөһүөлэгэр Культуура уонна духовнай сайдыы дьаһарыаһа уонна Минприэйгэ 1 №-дээх оскуола иккис куорпуһа тутуллаллар.

Итиннэ таһынан Сунтаар Кэмпиэндэйэ-тигэр 40 миэстэлээх ороспуубулуккэтээҕи үөрэтэр-чэбдигирдэр кинин тутуулуу уонна Чурапчытааҕы эт-хаан культууратыгар уонна успуорта үүнүүгэ үөрэтэр-лабораторнай куорпуһун реконструкциялаһыыны бырайыактыыр үлэ ыытыллар.

Афанасий ПОЕВ.

ИСПИСЭЛИИС ТЫРЫБЫНАТА

Гриппттэн харыстанар миэрэлэри тутуһуҥ!

Улууспутугар ОРВИ-ран сутуллан ыалдьыы кордоруутэ билигин күүскэ үрдэн турар. Ону тэҥэ Ковид-19 дьаҥа эмиэ биллэ элбээбит. Ол курдук, билигин туругунан, Чурапчыыга 41 киһи ыалдьыыбыта бэлиэтэммит. Онуоха Чурапчыыга 18 киһи, Кытаанахха 16, Мугудайга 3, уонна Одьулуунтаа. Сылаантаа, Хоптоҕоҕо 1-дии киһи ыалдьыыбыт. Бу аһан-араҕан биэрбэт дьаҥ сырыы аайы мутацияланан, корунэ элбээн, ыалдьыы сибикитэ уларыйан иһэр. Ону тэҥэ Арассыыйа 80-тан тахса регионугар, ол иһигэр Саха сиригэр А (H1, N1) ол эбэтэр норуокка биллэриэн, "Сибириньэ грибэ" киэнтик тарҕанан эрэр. Билигин биһиги улууспутугар бу корунгүнэн 7 киһи ыалдьыыбыта бэлиэтэммит.

Итиннэ сиэттэрэн, ахсынньы 15 күнүнээҕи туругунан, улууспутугар ОРВИ-ран ыалдьыы балаһыанньатын уонна улуус үрдүгэн туох быһаарыныы ылыллыыбытын туһунан Чурапчытааҕы Роспотребнадзор салайаачытын Туйаара Иннокентьевна Кузьминаны көрсөн сурастыыбыт. Онуоха кини маннык диэн билиһиннэрдэ:

- Быйыл ахсынньы саҥатыттан саҕалаан, улууска ОРВИ кордоруутэ олус күүскэ үрдээтэ. Сүрүннэн А грипп тарҕанар. Ол курдук, билигин туругунан 701 киһи ыарыйда. Итиннэн 571-рэ – оҕо. Сүрүннэн оҕолор ыалдьаллар. Тоҕо диэтэххэ, былаанынан кэлбит грипп утары вакцинаны улахан дьон ылан бүтэрбитэ. Оттон оҕолорго анаммыт вакцина, дойдуга буола турар быһыы-майгы мэһэйдээн, хойутаан кэлэн бэриллибитэ.

Бу дьаҥ тургэнник тарҕанар. Холобур, аастыт нэдиэлэҕэ 219 киһи ыалдьыыбыт буоллаҕына, бу нэдиэлэҕэ эбии 701 киһи ыарыйда. Ити аата нэдиэлэ устата сутуллуу 3 төгүл көрдөө үрдээтэ. ОРВИ-ран ыалдьыыбыт дьон аналыстарын Дьокуускайга ыытабыт. Онно грипп ханнык корунгүнэн ыалдьыыбыттарын тута быһааралларр. Улууспутугар аны Ковид-19 хаптаһа сылдьан баран, билигин эмиэ күөдьүйэн эрэр. Бу дьаҥ сезонунан бэлиэтэнэр дьаҥна кубулуйда.

Ахсынньы 12 күнүгэр улууска суһал хамыыһыйа үлэтин саҕалаата, быһаарыы ылыныыбыт. Ол курдук, бастакынан, уопсастыбаннай миэстэлэргэ, дьон-сэргэ тоҕуоруһар сирдэригэр маасканы булгуччу кэтэ сылдьыы эрэнимэ "олохтонно. Итиннэ тэҥэ барыы тэриллэлэргэ барыларыгар термометрияны тоҕоорго соруйдах бэриллиннэ. Антисептиканы туһанныы, тэриллэлэр истэрин дезинфекциялаһын, салгыны ыраастыыр реширкулятордары холбоһуу суулуу-сотуу ирдэнэр. Ыалдьыыбыттара эбэтэр ыарыы сибикитэ биллиннэ да, ханнык баҕарар үлэҕэ, оҕо, аҥын дьону сутуйбат туһугар, тэриллэҕэ кэлиэ суохтаах. Тэйиччиттэн олорон үлэлиирэ, үөрэнэрэ ордук. Онон маҕаһыынартан саҕалаан, оскуолалар, уһуйааннар уонна да барыы тэриллэлэр грипп ыарыыны намыратар туһугар үлэни-хамнаһы хайаан да тэрийиэхтээхтэр.

Оскуолаларга уонна уһуйааннарга ОРВИ күүскэ тарҕанар кэмигэр гигиенист мониторинг онгоруохтаах. Кылааска үөрэнээччи 20% ыалдьар түгэнигэр, кылаас бүттүүн карантиннга барыан сөп. Оттон оскуолаҕа 30% -ка тэнгэстэҕинэ, карантин миэрэлэрин ылынабыт. Билигин үөрэх тэриллэлэриттэн Алаҕар оскуолата уонна Чурапчытааҕы "Мичил" уһуйаан толору карантиннга баран олороллор. Итиннэ тэҥэ хас да оскуолаҕа, уһуйаанҕа бинирдиллэн кылааһынан уонна болеҕүнэн карантиннаатылар.

Аны улууспут нэһилиэктэрин тэнгэнэн көрдөххө, ОРВИ-ран саамай элбэх киһи улуус кинигэр ыарыйда – 415 киһи, Сылаантаа – 48, Одьулуунтаа – 46. Итиннэн көстөрүнэн, кэлин-барыы уонна элбэх киһи тоҕуоруһар, элбэх тэрээһиннэр ыытыллар сирдэригэр көрдөрүү үрдүк диэн быһаарабыт.

А (H1 N1) ол эбэтэр сибириньэ грибэ атын гриппттэртэн уратыта диэн – дьаҥ бары сибикитин тэҥэ, эбии ыарыһах ньэ ыалдьыан, хотуолуон сөп. Онон эти дьаҥ доруобуйаҕа эмиэ улаханнык охсор. Итиннэ сэрэтэн туран, гриппттэн харыстанар миэрэлэри барытын тутуһуҥ, ол барыта хонтуруолга ылылларын умнуман диэн этэбин.

Аһан эрэр нэдиэлэ түмүгүнэн грипп көрдөрүүтэ намырыа дуо? Онуоха Чурапчытааҕы Роспотребнадзор салайаачыта Туйаара Иннокентьевна сэрэлгэтин ылынан, дьаҥ күүскэ тарҕанылыта хас биирдибититтэн тутулуктааҕын ойдуоҕун – барыыны-кэлиини тохтото туһугу, сылаастык таҥна сылдьыы, бэйэни харыстанар миэрэлэри тутуһуоҕун.

Кэпсэттэ Анна ЗАХАРОВА.

Чурапчыга хомунаальнай өнгө төлөбүрэ төһө буоллай?

РФ Бырабыыталыстыбатын быһаарыытынан, хомунаальнай өнгө төлөбүрүн индексацыята 2023 сыл от ыйын 1 күнүттэн 2022 сыл ахсынньы 1 күнүгэр көтөрүлүннэ. Маннык тарыын уонна 2024 сыл от ыйын 1 күнүгэр диэри уларыйбат.

Маннык быһаарыныы кэтэр 2023 сыл инфляциятын сымнаһырҕатар уонна бу сыл устата уопсай инфляцияны кытары бэйэлэрин ороскуоттара улааппыт ОДКХ, энергетика тэриллэлэрин өйүүр сыалтан ылылынна.

Нэһилиэнньэ хомунаальнай тарыыннара ороспуубулуккэ үрдүнэн атырдьах ыйын 1 күнүттэн ортотуунан 9 % үрдээтэ.

Чурапчы улууһунааҕы «Тарифнай агентство» сүрүннүүр эксперт Илья Масаров сиһилии маннык кэпсиир:

Дьон төлөр маннык күүстээх сыалтай 9%-ран үрдээтэ диэн дьиктиргиэн сөп. Ону кинилэр таба ойдуохтахтэр. Бу тарыын уонна 2024 сыл от ыйын 1 күнүгэр диэри уларыйбат. Эрдэ сылга шкалаа – от ыйыттан уонна Сэнга дьыл кэнниэ 4 анаардыы %, уопсайа 9% үрдүүр этэ. Онон бу биирдэ үрдүөн баран, биир сыл тохтуурга бадыстаах буолан таахпыт.

Чурапчыга ханнык оттоохтэр чопчу хас сотуоҕай буолбуттан батыһыннарыллар.

Уокка

Гаана суох дьиэҕэ олороччуларга (одностаночнай) – 5,53 солк/кВт

Күүскэ зона – 5,56 солк/кВт

Түүнгү зона – 3,73 солк/кВт

Тымныы уу уонна канализация

"Хатан" ХЭТ тымныы уунан хаачыйар сыанта уларыйбата. Оттон канализация 49,13 солк/м3 буолла.

Итиннии биэрии уонна итии уу

Итии уунан хаачыйыы 15% улаатан, 46,55 солк/м3 буолла.

Нэһилиэнньэни итиннинэн хаачыйыы 8 % улаатан, 51,03 солк. м2 буолла.

Нэһилиэктэриэн чаһынай тараастарга чэпчэтиллэр тарыын маннык буолар: Мугудайга - 5780,14 солк/Гкал, Болтоҥоҕо - 9714,82 солк/Гкал, Үрэх Күөрэҕэ - 10285 солк/Гкал, Толоонто - 8433,33 солк/Гкал, Улахан Күөлгэ - 9149,61 солк/Гкал, Бэрэҕэ - 10285 солк/Гкал, Кындалга - 10285 солк/Гкал, Хахыйахха - 11132 солк/Гкал, Уорҕаҕа - 11495 солк/Гкал.

Онтон атыттар үөһэ ыыллыбыт тарыыбынан төлүүллэр.

Кураанах боҕу-саҕы тиэйии

Элбэх кыбартыыралаах уопсай дьиэҕэ олороччулар бинир кийиэхэ 150,03 солк, оттон чаһынай дьиэҕэ олороччулар бинир кийиэхэ 159,35 солк төлүөхтэрэ.

Нэһилиэнньэни гаанынан хаачыйыы

Гаанынан итиннэ эрдэ 4,49053 солк/м3 эбит буоллаҕына, билигин 4,96144 солк/м3 буолла.

Оттон ас астыыр гаас билиитэҕэ 8,13057 солк/м3 буолла.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

УСПУОРТ

Мадьыныылар улахан түһүлгэлэрэ ыытылынна

Ахсынньы 9-11 күннэригэр улуус киниигэр. Александр Федотов аатынан успуорт уорабайыгар мас тардыһыытыгар СӨ успуордун маастара, "Сахаада успуорт" ассоциация "Бастыҥ тириэньэрэ" анал аат хаһаайына, 2005-2008 сылларга Чурапчы улууһун бастыҥ тириэньэрэ Сергей Смирников сырдык кэриэһигэр VI-с ороспуубулукэтээҕи турнир олус үрдүк таһымнаах буолан ааста.

Ороспуубулукэбит арааҥ улуустарыттан 95 мадьыны кэлэн кыттыыны ылла. Турнир сүрүн судьуйатынан боксаҕа Соҕуус успуордун маастара, мас тардыһыытыгар успуорт маастара, "Манчаары" Оонньуулаларын иккі тоҥуллэх мунтуур кыайыылаах, норуоттар иккі ардыларыныаҕы категориялаах судьуйа Дмитрий Шарин үлэлээтэ. Иккі күннэх хүрэхтэйин былаһын тухары, олус тэрээһиннэх үлэ барбытын көрөччүлэр бэлэхтии көрдүлэр. Ол курдук, турнир уота-куоҕэ, тыас-уус өттүгэр хаанчалыыта, судьуйалар кэллэҥнэйэлэрин түргэн-тарҕан үлэтэ барыта биһиргиир. Комментаторынан, мас тардыһыытын бырааблатын, ыспарсымыаннары, киниилэр ситиһиилэрин олус үчүгэйдик билэр Анатолий Ефремов түһүлгэни киэргэттэ.

Одьулуун нэһилиэгиттэн күрэхтэһии бочуоттаах ыалдьыттарыынан Дьокуускай куораттан, көҥүл тустууга Украина 7 тоҥуллэх чемпиэнэ Михаил Ноговицын, улуус дьокутаата Яков Оконешников, Чурапчы нэһилиэгин баһылыгын солбуйаччы Иннокентий Поисеев, Сергей Смирников тороппут аҕата Иннокентий Смирников, быраата Андрей буоллулар.

Сергей Смирников аймахтара: *"Биһиги уолбут, бырааппыт, хомойуох иһин, сүүс эрдэ саҥатын туорахайыта... Кини саатын үгэнинэн түһүннэн тобоҕыстара, доҕоттороо сүбэлэрэ, миниэк туниры тэрийэллэрин кэтэнан, өлөбүн иккиҥ биссибин күүдэх саанан сүүдээҕин үөрэбин".*

Сергейи кытары биригэ үөрэммит табаарыыа, Чурапчы улууһун баһылыга Степан Саргыдаев: *"Биһиги биир бастыҥ ыччаттыт, дэстиэлэй испарсыынаг биһиэхтэнан ураан стиэлэй испарсыынаг биһиэхтэнан ураан доҕоҕут буоллар. Кини көрөһөгэр ыытылыаҕ туниир үсүүрт маастарын туоратын тоторор квалификационнай күрэх буолар, оннооҕор түһүүкүүс буолбут "Модун" испартыбынай комплекс салаатынньар, хас ыйаабын аайы бириистэри тэрийэллэбит. Сергей доҕоттороругар-атастарыгар, биригэ үөрэммит табаарыстарыгар дириҥ махтаныыны тиэрдэбит".*

Иккі күн устата тыҥаһыныаах, оро хаһыылаах-ыһыылаах кириилэр буоллулар. Чахчы даҕаны күүстээх мадьыныылар кэлэн астык күрэхтэһиини кордордулэр.

Мунтуур кыайыылааҕы быһаарар түһүлгэҕэ Сергей Смирников аймахтарын аатларыттан туруорулуубут убаһа иһин, 75 кинилэҕэ диэри ыһаһыныаахтарга 11 мадьыны күрэхтэстэ. Кыайыылааҕынан Уус Алдан ыччата, мас тардыһыытыгар норуоттар иккі ардыларыныаҕы успуорт маастара Семен Ануфриев буолла. Чомпуйүөнэгэр ортолоругар сэрэбиэй тардыытыгар "МР-155" автомат саа хаһаайынынан Эгэлэн хочотуттан Анатолий Гладков наҕараадаланна. Маны таһынан бириилэрэн ыспарсымыаннарга анал бириистэр туруорулуннулар. Сергей Смирников табаарыстара, доҕотторо кыттыһан, биригэ торообут бырааттыгар Андрей Смирниковка анал суумалаах сэртификээти бэлэх туттардылар.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Дьахталларга:

55 кинилэҕэ: 1 миэстэ – Анастасия Соколова (Мэҥэ Хаҥалас), 2 миэстэ – Татьяна Дьячковская (Чурапчы), 3 миэстэ – Евгения Коленкова (Горнай).

65 кинилэҕэ: 1м – Светлана Молукова (АГАТУ), 2м – Ирина Алексеева (Горнай), 3м – Татьяна Томская (Мэҥэ Хаҥалас).

75 кинилэҕэ: 1м – Норайана Трофимова (Амма), 2м – Мира Павлова (Мэҥэ Хаҥалас), 3м – Саина Седалищева (Чурапчы).

75 кинилэттэн үөһээ: 1м – Татьяна Попова (Амма), 2м – Сардана Слепцова (АГАТУ), 3м – Лариса Иванова (Сунтаар).

Бэтэрээн эр дьоҥҥо:

65 кинилэҕэ: 1м – Дмитрий Сергучев (Мэҥэ Хаҥалас), 2м – Петр Соломонов (Хаҥалас), 3м – Яков Кривошапкин (Чурапчы).

75 кинилэҕэ: 1м – Анатолий Гладков (Нам), 2м – Александр Брызгаев (Хаҥалас), 3м – Сергей Ноговицын (Мэҥэ Хаҥалас).

85 кинилэҕэ: 1м – Нюргун Уваров (Хаҥалас), 2м – Максим Марков (Мэҥэ Хаҥалас), 3м – Андрей Барашков (Амма).

Эр дьоҥҥо:

60 кинилэҕэ: 1м – Иван Никифоров ("Мохсоҕол" кулуп), 2м – Гавриил Павлов (ХИФУ-Мэҥэ Хаҥалас), 3м – Артур Жирков (Мэҥэ Хаҥалас).

65 кинилэҕэ: 1м – Герман Игнатьев ("Модун" спорткомплекс), 2м – Алексей Соколов (ХИФУ), 3м – Эрхан Жирков ("Мохсоҕол").

70 кинилэҕэ: 1м – Артем Зорин (Сунтаар), 2м – Борислав Попов ("Модун"), 3м – Владимир Мохначевскай (ХИФУ).

75 кинилэҕэ: 1м – Семен Ануфриев (Уус Алдан), 2м – Евгений Удин ("Модун"), 3м – Михаил Лазерев ("Модун").

80 кинилэҕэ: 1м – Айхал Бюлтяев (ЧГИФКиС), 2м – Семен Борисов (Горнай), 3м – Иван Гуляев (ХИФУ).

90 кинилэҕэ: 1м – Дьулустан Ноговицын (Горнай), 2м – Петр Сергеев (Мэҥэ Хаҥалас), 3м – Айуран Степанов (ХИФУ).

105 кинилэҕэ: 1м – Семен Степанов (Таатта), 2м – Петр Сергеев (Мэҥэ Хаҥалас), 3м – Андрей Свешников (ЧГИФКиС);

105 кинилэттэн үөһээ: 1м –Эричим Баппаҕай (Үөһээ Бүлүү), 2м – Айсен Старостин (Чурапчы).

СЭРГЭХ ДЬАҺАЛ

Надежда Заболоцкая үлэтэ үрдүктүк сыаналанна

Ахсынньы 10 күнүгэр улуус киниигэр «Айылгы» норуот айымныытын дьиэтигэр режиссер, СССР культууратын туйгуна, Саха АССР культууратын үтүөлэх үлэһитэ, Чурапчы улууһун, Байаҕаатай уонна Чурапчы нэһилиэктэрин Бочуоттаах гражданина, сцена, культуура бэтэрээнэ, норуоттар иккі ардыларыныаҕы, Бүтүн Арассыыйатаабы бэстибээлэр, «Бастыҥ дьахтар оруола» анал аат үс төгүллэх кыайыылааҕа Надежда Михайловна Заболоцкая 75 саайын туолуутугар аналлаах „Көрөҕэ угуйар анаалынан" диэн чиэстээһин биэчэрэ буолла.

Сцена быыһа аньыыныгын короччүлэр уҕараабат ытыс тыаһынан коруспүлэр. Надежда Михайловна үлэлээбит кэмнэрин, чуолаан культуура эйгэтигэр сылдьыбыт сылларын долгуйан туран биллиннэрдэ.

Улахан ойобуллэрин, көмөлөрүн иһин Чурапчы дьонугар-сэргэтигэр махтанарын, сүгүрүйэрин эттэ.

Улуус баһылыга Степан Анатольевич Саргыдаев, улуус дьокутаатларын Сэбиэтин бэрэссэдэхэтэлэ Афанасий Афанасьевич Захаров үбүлээрин итиитик-истиигник эҕэрдэлэстилэр. 52 сыл устата үлэлээбит кэмнэрэ үтүмэн элбэх ситиһиилэммитин, Чурапчы улууһун культуурата Ороспуубулукэбитигэр иннинэ күөнгэ сылдьыатыгар сүгүн кылаатын киллэрсибитин бэлиэтээтилэр.

Саха Ороспуубулуотун салаатата Надежда Михайловна культуура сайдыытыгар киллэрсибит үлэтин сыаналаан, «Гражданскай кылбэм» бэлиэнэн наҕараадалаабытын туттардылар. Улууступ культуурата сайдыытыгар, Саха сиригэр, Бүтүн Арассыыйаҕа, Аан дойдуга биллиитигэр үтүөтүн иһин «Улуус сайдыытыгар киллэрсибит кылаатын иһин» бастакы истиэпэннэх бэлиэни короччүлэр дохсун ытыс таһыныыларынан доҕуһуоллаатан түөһүгэр астылар. Надежда Михайловна бу бэлиэ үс истиэпэнин толору хаһаайкатынан буолла.

Дьокуускайтан, Чурапчы сэлиэнньэтиттэн, нэһилиэктэриттэн, тэриллэриттэн эҕэрдэ бастыҥын анаатылар, наҕараадалары, бэлэхтэри туттардылар. Эҕэрдэлээччилэр Надежда Михайловнаны тустаах үлэтин таһынан, улуус уопсастыбаннай олоҕор актыыбынайдык кыттарын, тэрийээччи, тумээччи буоларын бэлиэтээтилэр. Кини дьокутаат, дьахталлар сэбиэттэрин, Чурапчы нэһилиэгин Ытык сүбэтин чилиэннэрин, суруналыыс, «Арчы» дьиэтин хорун салайаччытын быйыытынан элбэх үлэни ыыппытын эттилэр. Элбэх сценарийы суруйан, бэйэтэ диктордаан аравас таһымнаах дьаһаллары ыытарын, эҕэрдэ ыал буолар уруулаарын тэрийэн, тамадалаан, алгыстаан ыытарын бэлиэтээтилэр.

Ыраах баар, бу үөрүүлээх тэрээһиннэргэ кыайан кэлбэтэх табаарыстара истиҥ эҕэрдэлэрин экраннга көрдөрдүлэр.

Бу дьоро кэһээҕэ Надежда Михайловна режиссердаан сценаҕа таһаарбыт айымныыларыттан быһа тардыылар, сценкалар, монологтар көрдөрүлүннүлэр, ыллам ырыалар ылланыллар, хомоҕой хоһооннор этиллиннилэр.

Алексей СЛЕПЦОВ.
Григорий Турантаев хаартыскаҕа түһэрдиэ.

УЛУУСКА – БУ КҮННЭРГЭ

Үп министиэристибэтин үбүлүөйүн бэлиэтээтилэр

Үп эйгэтэ күнгээҕи үлэтэ – олус уустук, улахан эмоциэтинэстээх, үлэһиттэн бэриниилээх сыһыаны ирдиир ураты идэ буолар. Лаҕар, суоттуур үлэни баһылаан, суот-учуот эйгэтигэр ор сыллаарга не сүрэхтэриттэн ылсан, үтүө суобастаахтык үлэлээн, күн бүгүн улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар киллэрсэр кылааттара сүдү.

Бу күн Чурапчы улууһун үпкэ управлениета, уонкаһа, 17 үлэһиттээх үс отдельынан үлэлии олорор.

Тэрээһини үөрүүлээх чааныгар СӨ үп министиэрин солбуйаачы Надежда Филиппова, Чурапчы улууһун баһылыта Степан Сарыдаев, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, улуус иэһилиэктэрин баһылыктара, тэриллэ салайаачылара кытыныылар.

"Улуус үбэ-харчыта сокуоннарга, бюджуот бэлиитикэтигэр олоҕуран, сөпкө тыырыллан, былааннаах үлэ-хамнас хаамыыта толору туо- ларыгар уонна түмүктээх буоларыгар үп, экономика, суот-учуот салаалара бэлэм бэлэмнэнэн, сыаналаах үлэлээһиннэриттэн улахан тутулуктаах, иннинэлээх", - диэн Чурапчы улууһун дьаһалтатын Үп салаатын салайаачыта Таисия Брызгаева дакылаатын иннитиннэрдэ.

Тэриллэ бу дьоро күүгэ, ор сыллаарга таһаарылаахтык үлэлээн аастыт бэтэрээннэрин кэпсэ тутта аатталыр: Евдокия Соловьева, Мария Петрова, Ульяна Старостина, Надежда Макарова, Любовь Попова, Семен Никонов, салайаачылар Михаил Мохначевскай, Василий Саввин.

"Үп министиэристибэтин сайдыбыт уйулуччулаах дьоммут ортотугар Ил Дархан Айсен Сергеевич Николаев баар. Кини салаататтаан бэйиэ эрэйбиэммит бюджуотун бэлэм кэлим торуттэ саҕаланнан онгоһуллубута, кини- ни кытта хардарыта кодьүүстээх сыһыан олохтоон, үп-харчы эргиирэ харгыйа суох үлэлиир. Улууспутугар, барыа иэһилиэктэрбитигэр тэриллэлэр биэ туруктаах үлэлэрэ эйиэ үбү-харчыны улахан эмоциэтинэстээхтик уонна сөпкө аттарыыгыттыттан улахан тутулуктаабын ойдуубут уонна сыаналыыбыт, табыгастаах балаансаны тобулар, сыыпараҕа болҕомтолоох үлэлэтиэн, дьаныаргыыллан кэпсэ тутта- быт", - диэн улуус баһылыга Степан Анатольевич эҥэрдэтигэр эттэ.

Үп-харчы хамсааһынан, үлэ-хамнас тутулун күннэтэ хаачыллар салаа үлэһиттэрэ бу күн тустаах эҥэрдэлэри туттулар. Ол курдук ор сыллаах, үтүө суобастаах үлэлэрин иһин, СӨ Бырабыталыстыбатын грамотатыгаан улуус дьаһалтатын финансовай управление кылаабынай испиэциэлиһэ Лидия Саввина, СӨ Бырабыталыстыбатын бэрэссэдээтэлин Махтал суругунан, улуус "Киниэммит буҕалтыарыйатын" филиалын сэбиэдиссэйэ Мария Корякина наҕараадаланнылар.

СӨ Баһылыгын "Сака АССР торуттэммитэ 100 сыллаах" үбүлүөйдээх бэлиэтин улуус дьаһалтатын финансовай управлениетин суот-учуот отделын начаалыныыга Татьяна Агзиятова, Болтого иэһилиэгин экономиһа Дария Дьячковская, улууспааҕы үөрэх салаатын буҕаалтыра Марина Федотова туттулар.

Өр сыллаах, үтүө суобастаах үлэтин иитиэннэ муниципальнай сулууспаҕа эпкилэ суох үлэтин иһин, "СӨ муниципальнай сулууспатын бэтэрээнэ" түөскэ анныллар бэлиэнэ муниципальнай сулууспа туйгуна Елена Каженкина, "Улуус иннигэр үтүөлэрин иһин" 3-е истиэпэнээх бэлиэлэриэн "Кини буҕалтыарыйа" отчуотун учуоттуур буҕаалтыр Галина Васильева, экономическай сулууспа бэтэрээнэ Нина Макарова, "Кини буҕалтыарыйа" буҕаалтыра Вера Сыромятникова, СӨ үп-харчы хамсааһынын быһаарар министиэрин солбуйаачыта Надежда Филиппова наҕараадаланнылар.

СУРУТУУ – 2023

"Чуораанчык" уһуйаан иитээччилэрэ бары "Саҥа олоххо" суруйтардылар

Саха сирин үрдүгэн ахсыныы 5 күнүттэн саҕалаан, 15 чыыһыылатыгар диэри хаһыакка чэпчэтиилээх сурутуу аахсыйата ыытылынна.

Хаһыаппыт биилэрин иэдиэгэҕэ биирдэ, бэтэрээ күн, бэчээттэнэн тахсар. Оннооҕор биһиги, сурунаалыыстар, туох баар толкуйбутун уонна кыһаммыыбытын ууран туран үлэлиибит. Онон аҕаарчыларбыт күнүгэҕи олох-дьаһах бары хайысхаларыгар ырытыылаах матыарыйааллары, эгэлгэ талбыт сүбэлэрин, сэһэннэрин, дьикти көрдөсөбиллээх түгэнэриттэн тиийэ аахтахтарына, сүүйтэриэктэрэ суоҕа, өссө бырыстаах хаальахтара.

Чурапчы иэһилиэгин иитэриилээх томторун биир тутаах тэриллэтэ – "Чуораанчык" уһуйаан иллээх кэлэктиибэ улуус хаһыатын кэлэр сыллаах сурутуутугар аан бастакынан өйөөн туран, күргүөмүнэн суруйтардылар. Уһуйаан сэбиэдиссэйэ Августина Александровна Захарова, оруу буоларын курдук, үөрэ-көтө көрсөн, улууспут хаһыата күнүгэҕи олоххо туһалаах, эйгэх сонуну кэпсии-иистии турарын бэлиэтээтэ иитиэпэ "Хаһыаккыт уларыйбыт, туоскубут!" диэн үрдүк сыанабылы биэрдэ.

Хаһыаччыт-сурунаалыыс аҕаарчыларын кытта сирэй көрсүһэрэ хаһан баҕарар долгутуулаах. Көрсүһүүлэргэ сырыттахпыт аайы, кумааҕы хаһыаттан тэйэ быыыытыыбыт аҕаарчыларбытыгар улууспут хаһыатын туттаран биилиннэрэбит. Оччоҕо эргитэн-урбатан, уу хараҥтарыгаан көрөн-аҕаан баран, "хаһыат чаҥы уларыйбыт, атын буолбут эбит" диэн итэҕэйэллэр. Онон бүтүн хаһыакка үөрэ-көтө суруйтарбыт "Чуораанчык" уһуйаан иллээх уонна түмсүүлээх кэлэктиибигэр диринг махтаабытын биллэрэбит. Үлэҕит таһаарылаах буоллун, өттөн ситиһиилэргит "Саҥа олох" хаһыакка тиһиллэн, улуус устуоруйатыгар буукатынаахтык сурулларын, хараллан истиниэр!

"Улыбка" уһуйаан үлэһиттэрэ улуус хаһыатын сурутууга рекорд олохтоотулар

Чурапчы иэһилиэгин 220 оҕолоох, 70 үлэһиттээх таһаарылаахтык үлэлии олорор Прасковья Борисова аатынан "Улыбка" оҕону сайыннарар кини-уһуйаанга сырыттыбыт.

"Саҥа олох" хаһыат – улууспут сирэйэ. Улууспут сонунун көрэстэдьиэнэр тиһигин быстакка, кэмиттэн-кэмигэр сүрдээх түргэнник таһаарар иһэллэр. Хаһыаты, электроннай барыйаанын эрэ буолбакка, илиигэр тутан олорон аҕарыы быдан астык. Итини таһынан, оҕоҕо хаһыаты аахтара үөрэтиллэр иннинэ, кини маннан улууһун устуоруйатын, сонунларын барытын биир бастакынан нөтө-биитэ сылдьарга кыра саастыттан ылына улаатар. Кэлэктиибэр бары көрүтэ эдэр үлэһиттэр үлэлиилэр. Бастатан туран, бука барыа педагогтар, тоноппуттэр улууспут хаһыата күнүгэҕи олохпутун барыа өттүнэн сырдатар, улууспут устуоруйатын үйэтитэр уонна түмэр улахан суолталаҕын өйдөөн туран, "Саҥа олоххо" сурутарбыт хайаан да наада диэн саныыбын. Оҥу тэҥэ сонуну информацияны кэтэнник тарҕатар улууспут эрдээксийэтэ туруктаах буоларыгар кыһаллыахтаахпыт.

Эрдээксийэ үлэһиттэрэ тэриллэбитигэр кэлэн сурутуулу ыытарыгыт улахан хайҕабылаах дьыала – биһиги биримэбитин сүтэрбэппит, оҥу тэҥэ үлэһиттэр сурунаалыыны бэйэтин кытары кэпсэтэллэрэ иннинэ эмиэ туһалаах диэн саныыбын", - диэн РФ үөрэҕириитин туйгуна, СӨ үөрэҕириитин үтүөлээх үлэһитэ, Софья Сидорова аатынан бэлиэ хаһаайына, улуус уопсастыбаннай түмсүүлэрин бэрэссэдээтэлэ, "Улыбка" уһуйаан сэбиэдиссэйэ Екатерина Иванова саныыта үлэлиннэ.

Уһуйаан кэлэктиибэ, бары биир киһи курдук, "Саҥа олох" хаһыаты кэлэр 2023 сылга толору суруйтардылар. Биһиги эрдээксийэбит аатыттан уһуйаан үтүө-мааны иитээччилэриэгэр, бары үлэһиттэриэгэр, сэбиэдиссэй Екатерина Семеновнаҕа диринг махтал ытыларын аныыбыт уонна кэлэн иһэр Саҥылаах Саҥа дьылынан эҕэрдэбитин тиэрдэбит. Үүнэр көлүөнэни иитиигэ сыралаах үлэҕит сыаналаннын, үрдүк ситиһиилэри баҕарабыт!

Балаһаны бэлэмнээтэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

УЛУУСКА – БУ КҮННЭРГЭ

Үп министиэристибэтин үбүлүөйүн бэлиэтээтилэр

Үп эйгэтэ күннээҕи үлэтэ – олус уустук, улахан эпитэтинэстээх, үлэһиттэн бэриниилээх сыҥыаны ирдиир ураты идэ буолар. Аҕыр, суоттуур үлэни баҥылаан, суот-учуот эйгэтигэр ор сылларга ис сүрэхтэриттэн ылсан, үтүө суобастаахтык үлэлээн, күн бүгүн улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар кылаатта сүдү.

Бу күн Чурапчы улууһун үпкэ управлениета, уопсайа, 17 үлэһиттээх үс отделынан үлэлии олорор.

Тэрээһини үөрүүлээх хаһыытар СӨ үп министиэрин солбуйаарыы Надежда Филиппова, Чурапчы улууһун баһылыга Степан Саргылаев, улуус дьокуутаттарын Сэбиэтин бэрэссэдэхэтэлэ Афанасий Захаров, улуус иэйиилэктэрин баһылыктара, тэриллэ салайаачылара кытыннылар.

"Улуус үбү-харчыта сокуоннарга, бюджуот бэлиитикэтигэр олоҕуран, сопко тыырыллан, былааннаах үлэ-хамнас хаамыыта толору туо- ларыгар уонна түмүктээх буоларыгар үп, экэнэмикэ, суот-учуот салаалара бэрт обүнэй-сабаакан үлэлээһиннэриттэн улахан тутулуктаах, иннинэлээх", - диэн Чурапчы улууһун дьаһалтатын Үп саалатын салайаачыта Тансия Брыгаева дакылааппа иһитиннэрдэ.

Тэриллэ бу дьоро күннэ, ор сылларга таһаарылаахтык үлэлээн аастыт бэтэрээннэрин кэнэ тутта ааттыыр: Евдокия Соловьева, Мария Петрова, Ульяна Старостина, Надежда Макарова, Любовь Попова, Семен Никонов, салайаачылар Михаил Мохначевскай, Василий Саввин.

"Үп министиэристибэтин салайбыт үбулуччулаах дьоммут ортотугар Ил Дархан Айсен Сергеевич Николаев баар. Кини салаатынан биһиги эрэгийиэммит бюджуотун бөҕө кэлим торуттэ сааһыланан оноһуулуубута, кини ити кытта хардарыта кодьуустээх сыҥыан олохтоох, үп-харчы эргиирэ харгыйа суох үлэлиир. Улуустутугар, бары иэйиилэктэрбитигэр тэриллэлэр биэс туруктаах үлэлэрэ эмиэ үбү-харчыны улахан эпитэтинэстээхтик уонна сопко аттарыгытыттан улахан тутулуктааҕын өйдүүбүт уонна сыанабылыбыт, табыгастаах балаансаны тобулар, сыыппараҕа болҕомтолоох үлэлиэхтээх, дьаныардыытынан кэлэн туттабыт", - диэн улуус баһылыга Степан Анатольевич эҕэрдэтигэр эттэ.

Үп-харчы хамсаатыныын, үлэ-хамнас тутулун күннэтэ хаалыыбар салаа үлэһиттэрэ бу күн тустаах эҕэрдэлэри туттулар. Ол курдук ор сыллаах, үтүө суобастаах үлэлэрин иһин, СӨ Бырабыыталыстыбатын грамотатынан улуус дьаһалтатын финансовай управление кылаабынай испиэсэлиистэ Лидия Саввина, СӨ Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдэхэтэлэ Махтал сургуунан, улуус "Киниэммит буҕалтыарыйатын" филиалын сэбиэдиссэйэ Мария Корякина наҕараадаланнылар.

СӨ Баһылыгын "Саха АССР торуттэммитэ 100 сыллаах" үбүлүөйдээх бэлиэтин улуус дьаһалтатын финансовай управлениетын суот-учуот отделын начаалынныыта Татьяна Агжигитова, Болтоно нэһилиэгин экономиҕа Дария Дьячковская, улуустаҕы үөрэх салаатын буҕаалтыра Марина Федотова тутулар.

Өр сылларааҕы, үтүө суобастаах үлэтин итиэннэ муниципальнай сулууспаҕа эҥкилэ суох үлэтин иһин, "СӨ муниципальнай сулууспатын бэтэрээнэ" түөсүү анныллар бэлиэтэн муниципальнай сулууспа туйгуна Елена Каженкина, "Улуус иннигэр үтүөлэрин иһин" 3-е истиэпэнньэх бэлиэтэрэлэн "Киин буҕалтыарыйа" отчуотун учуоттуур буҕаалтыр Галина Васильева, экономическай сулууспа бэтэрээнэ Нина Макарова, "Киин буҕалтыарыйа" буҕаалтыра Вера Сыромятникова, СӨ үп-харчы хамсаатынын быһаарар министиэрин солбуйаарыы Надежда Филиппова наҕараадаланнылар.

СУРУТУУ – 2023

"Чуораанчык" уһуйаан иитээччилэрэ барыы "Саҥа олоххо" суруйтардылар

Саха сирин үрдүгэн ахсыннары 5 күнүттэн саҕалаан, 15 чыыһылатыгар диэри хаһыакка чэпчэтиллэрэ сурутуу аахсыйата ыытылынна.

Хаһыаппыт биилэрин иэдэйдэҕэ биирдэ, бээтинсэ күн, бэчээттэнэн тахсар. Оннооҕор биһиги, сурунаалыыстар, туох баар толкуйбутун уонна кыһаммыыбытын ууран туран үлэлиибит. Онон аҕаарыларбыт күннэҕи олох-дьаһах бары хайысхаларыгар ырытыылаах матырыйаалары, эҥэтэ талбыт сүбэлэрин, сэһэннэрин, дыкти кэрэхсэбиллээх түгэннэригэр тиийэ аахтахтарына, сүүйтэриохтэрэ суоҕа, өссө барыстаах хаалыахтара.

Чурапчы нэһилиэгин иитэриигэт томторун биир туһаах тэриллэтэ – "Чуораанчык" уһуйаан иллээх кэлэктиибэ улуус хаһыатын кэлэр сылларааҕы сурутуутугар аан бастакынан өйдөөн туран, күргүөмүнэн суруйтардылар. Уһуйаан сэбиэдиссэйэ Августина Александровна Захарова, өрүү буоларын курдук, үөрэ-кото көрөн, улуустут хаһыата күннэҕи олохтоох туһатын, эйбэх сонуну көпсүн-иксүн турарын бэлиэтээтэ итиэннэ "Хаһыаккыт уларыйбыт, туспубут!" диэн үрдүк сыанабылы биэрдэ.

Хаһыаччыт-сурунаалыыс аҕаарыларын кытта сирэй көрсүһүүрэ хаһан баҕарар долгутуулаах. Көрсүһүүлэргэ сырыттахпыт аайы, кумааҕы хаһыаттан тэйэ быыстыыбыт аҕаарыларбытыгар улуустут хаһыатын туттаран билиһиннэрэбит. Оччоҕо эргитэн-урбатан, уу хараҥтарыынан көрөн-аҕаан баран, "хаһыат чаҥы уларыйбыт, атын буолбут эбит" диэн итэҕэйэллэр. Онон бүтүн хаһыакка үөрэ-кото суруйтарбыт "Чуораанчык" уһуйаан иллээх уонна түмсүүлээх кэлэктиибигэр диринг махталбытын биллэрэбит. Үлэҕит таһаарылаах буоллун, оттон ситиһиилэргит "Саҥа олох" хаһыакка тиһиллэн, улуус устуоруйатыгар буукатынаахтык суруллан, харалларын истиигэр!

"Улыбка" уһуйаан үлэһиттэрэ улуус хаһыатын сурутууга рекорд олохтоотулар

Чурапчы нэһилиэгин 220 оҕолоох, 70 үлэһиттээх таһаарылаахтык үлэлии олорор Прасковья Борисова аатынан "Улыбка" оҕону сайыннарар кинн-уһуйаанга сырыттыбыт.

"Саҥа олох" хаһыат – улууспут сирэйэ. Улууспут сонунун кэрэхсэдьиэнэр тиһиги быстакка, кэмиттэн-кэмигэр сүрдээх түргэнник таһааран иһэллэр. Хаһыаты, электроннай барыйааныын эрэ буолбакка, илиигэр тутан олорон аҕаарыы быдан астык. Итини таһынан, оҕоҕо хаһыаты аахтаран үөрэтиэхэ иҥэда, кини маннан улууһун устуоруйатын, сонунларын барытын биир бастакынан иитэ-биитэ сылдьарга кыра саастыттан ылына улаатар. Кэлэктиибэр бары кэриэтэ эдэр үлэһиттэр үлэлиилэр. Бастаан туран, бука барыа педагогтар, тороппуттэр улууспут хаһыата күннэҕи олохпутун барыы оттүгэн сырдатар, улууспут устуоруйатын үйэтитэр уонна түмэр улахан суолталаҕын өйдөөн туран, "Саҥа олоххо" сурутарбыт хайаан да наада дии саныыбын. Оту тэҥэ сонуну, информацияны кэтэнник тарҕатар улууспут эрдээксийэтэ туруктаах буоларыгар кыһалыахтаахпыт.

Эрдээксийэ үлэһиттэрэ тэриллэбитигэр кэлэн сурутууну ыытарыгыт улахан хайҕабыллаах дьыала – биһиги биримэбитин сүтэрбэппит, оту тэҥэ үлэһиттэр сурунаалыыны бэйэтин кытары кэпсэтэллэрэ иннинэктин эмиэ туһалаах дии саныыбын", - диэн РФ үөрэҕириитин туйгуна, СӨ үөрэҕириитин үтүөлээх үлэһитэ, Софья Сидорова аатынан бэлиэ хаһаайына, улуус уопсастыбаннай түмсүүлэрин бэрэссэдэхэтэлэ, "Улыбка" уһуйаан сэбиэдиссэйэ Екатерина Иванова санаатын үллэһиннэ.

Уһуйаан кэлэктиибэ, бары биир киһи курдук, "Саҥа олох" хаһыаты кэлэр 2023 сылга толору суруйтардылар. Биһиги эрдээксийэбит аатыттан уһуйаан үтүө-мааны иитээччилэригэр, бары үлэһиттэригэр, сэбиэдиссэй Екатерина Семеновнаҕа диринг махтал тыылларын аныыбыт уонна кэлэн иһэр Саргылаах Саҥа дьылынан эҕэрдэбитин тиэрдэбит. Үүнэр көлүөнэни иитиигэ сыралаах үлэҕит сыаналаннын, үрдүк ситиһиилэри баҕарабыт!

Балаһаны бэлэмнээтэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

САҺА КИНИГЭ

“Сүрэҕим сылааһынан” кинигэ таҕыста

РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, А.П.Илларионов аатынан Хайахсыт орто оскуолатын бэтэрээн учуутала Мария Николаевна Петрова тороппуттэрин олохторут уонна кинилэр оҕолоругар сыһыаннарын туһунан бэрт истиг-ийирэх тылларынан тороппуттэригэр махтанан, тороппут уонна оҕо сыһыаннарыгар бэрт элбэх ситэр-үөрэтэр ис хоһоонноох маныык ааттаах, 160 илистээх кинигэни суруйда. Кинигэ быйыл “Комуол” кинигэ кыһатыгар бэчээттэнэнэн таҕыста.

Мария Николаевна тороппуттэрин туһунан кинигэ суруйуон баҕарар буолан бэрт эрдэттэн, дьонноро тыыннаах эрдэхтэринэ, кэпсэтэн, кыра-кыратык кэпсээнэрин сурукка тийэн, мунньа сылдьыбыт эбит. Итти кини тороппуттэриттэн ситэрэммит бипир үчүгэй хаамыстыбата буолар. Олоҕу аҥаарыта, тулалыыр эйгэ хас биирдии көстүүлэрин, уларыйыыларын, дьон-сэргэ бэйэ-бэйэлэригэр сыһыаннарын, майгыларын-сигилилэрин бэрт кыра саһыттан болҕомтолоохтук өйүгэр тутан ситэрэн ийиитин түмүгүнэн, итинник сыал-сорук туруорунан, сурукка тийэн хаалаҕа.

Кини барыта итинник дьоҕурдаах буолбатах. Итти эмиэ олорор олохтон туһунан үөрэх, оҕону кыра саһыттан иитии- такайыы түмүгэ.

Мария тороппуттэрэ тиийиммэт-түгэммэт алаас ыалын олоҕун эйгэрдэриэн таллыт, былаас саҥа уларыйыыларын саха омук торут үгэйиэн аргыый-сэмээр кэтээн, олоҕу кытта тэҥнэ хардыылаһан артыалга, колхуоска чилиэнэриэн киирбит дьон этиллэрэ. Кинилэр саҥа былаас киллэрэр уларыйыыларын бэйэлэрин кыахтарынан өйдөөбүттэрэ, артыал, колхуос сайдарыгар күүстэрэ, айдаро-санаалара кыайарынан үлэлээн саҥа олоҕу тутуспуттара, сут-кураан, сэрии ыар сылдьыбыттан дьиэ кэргэннэрин оҕолорун сүтэрбиттэрэ уонна олоххо тардыһыыларын күүһүнэн, тоҥо да саһырдаллар, иккиэн хаттаан олохторун оногостон, холбоһон ыал буолбуттара. Онон бу кинигэҕэ күүстээх санаалаах саха торут үгэстэрин ситэриммит, дьон буолаллара саас- саһынан итэҕэтиилээхтик кэпсэнэр. Алаас маллара хайдах курдук бэйэ-бэйэлэрин кытта харистабыллаахтык сыһыаннаһан, аас-туор олох кыһалҕаларын хардары-таары өйөспүттэрин, ким туох ордуктааҕынан бөрсиһэн, кэһиилэнэн-тутуулаһан, ким тугу сатыырынан ыстэҥнэн, уйанан, бэйэ-бэйэлэрин кыһалҕаларын үмүрүтүспүттэрин, кыраттан да үөрэн сарсыҥны олоххо эрэлээх олорбуттарын, саха сэмэй майгытын, саха ыраас суобайын, сэрдээх сигилитин толору арыйан кэпсиир ис хоһоонноох кинигэ буолбут диэн биирдэстим.

Нөкөлайдаах Таатыы мүһүлгэлэриэр Маайаларын тороппуттэрэ. Күннээҕи дьоллорун оҕолоруттан булан, хаҥас да бэйэлэриттэн тэйиппэккэ, буобэйдээбиттэрэ, күн аайы оҕолоруттан күннэрэ тахсара. Сүрэхтэрин чоппчута буолан Маша сылтан сылы кээрэтэн, улаатан испитэ уонна оскуолаҕа киирбитэ саас-саһынан тиһилэн кіннигэҕэ кэпсээн.

Маша уопсастыба олоҕор хайдах сыһыаннаһан, үөрэҕи ылынарын туһунан төрөппүттэрэ күнүтэ хонтуруолууллара, ыытыллар кылаас мунньахтарыгар көтүпэккэ сылдьыаллара, учууталлары кытта ыкса сибээһи олохтоон, ыалы-дьону кытта сыһыанга бэйэлэриэн холобур буолаллара. Ийэтэ Таатыы күннэтэ оҕотун сэмэй, бэрээдэктээх, болҕомтолоох буоларга уйуйарын таһынан, бэйэтэ баһылаабыт дьоҕурдарыгар кыыһын чугаһатара, дьиэ үлэтин барыы ымпыктарыгар-чымпыктарыгар тиийэ уйуйара. Итти – хас ийэ аайы бэриллибит дьоҕур. Ийэ оҕотутар мунура суох таптала, оҕотун күннэҕи олох сатабыларыгар, кинитэ сыһыан, дьулуура, сүбэтэ-амата тыыннааҕын тухары салҕаная барыыта саас-саһынан кэпсэммитэ болҕомтону тардар.

Аҕата Нөкөлай бастакы оҕолоҕуттан оҕолоро эрдэ ыал буолбут, олох суолун тутпут улахан дьон буолан, бары тапталлара кыыстарыгар Маайаҕа бэриллибитэ. Аҕатын кыыһа, дьиэнньэ Даша кыратыгар ийэ таптальын билбэккэ тулаайах хаалан, бу уоранньах тымныы дьыбар дойдуга коруу-истин сиэтэ суоҕуттан ыарыһах буолбут, 19 саастыгар сэллик ыарыыттан олохтон туораабыт. Онон Маайа олор өлүү, чугас кэйи суох буолуутун кутурҕанын аан бастаан билбитэ.

Итти ыар аҥы кини сүрэҕэр сонун, үйэтин тухары хомолтону сотордубута.

Тороппуттэрэ учууталлар этиилэриэн сыыска-буорга түһэрбэккэ, сорудахтарын толорон ийэллэрэ. Ол курдук, аҕата оскуола оҕоҕор оттуллар сыыппара долгучуок маһын оҕуйунан тиэйэн киллэрэ охсоро. Маайа маҕайыаатта туттарыахтаах күтэрин, моҕотойун тириитэрин оторон туттарара. Оҕолоро оскуолаҕа туох эмэ күрэхтэһиигэ кыттар буоллаҕына, куруутун комолоһоллоро. Ийэтэ үс атахтаах кыра остуолу оторон биэрэн, Маша кинигэ бириэмийэлэммитин сурдэх үчүгэйдик саныыр ахтар. Маша тороппуттэрин болҕомтолоох сыһыаннарыгар үөрэҕэр аһара кыһаллан үөрэнэр уонна тордус кылааһы бүтэрбитин кэнниттэн оскуолата сайын “Артек” пионерскай лагыырга ыытарта быһаарар. Онуоха иэннитэк бырааһа “доруобуйата мелтох уонна хараҕа трахомалаах эбит” диэн саарбахтаабыт. Аҕата Нөкөлай аны кыыһын акка мэнэстэн, 5 костоох оройуон кинигэр киллэрэн харах бырааһыгар Мартукка кордоро илдьэр. Аҕата “Олоххор бипир үчүгэйгэ тиксэххин, хараххын эрдэ эмтэппэккө мэлийэр буоллуо быһыылаах”, -диэн хомойбутун биллэрбиттигэр, аҕатын ыраа аһынар уонна ол “Артек” ханна баарын,тутун-ханнытын билбэтэр да, барбыт кэйи диэн баҕата күүһүрэр. Мартук быраас сиҥилии көрөн баран: “Бэрыан соп”- диэбит. Аҕата үөрүү бөҕө буолбут. Дойдуларыгар көнө, аны ийэтэ Таатыы “Эриллик Эристин” кинигэр – Дириитэ комо кордоһо барбыт. Колхуос солбуйар бэрэсэдээтэлэ Дьэбириэнэп Арылдаҕар ыал олорбут Дьогүор Дьэбириэнэп уола Николай Егорович Эверстов 200 солкуобай харчыны комо ананыыт. Ол кэмиэ итти – элбэх харчы этэ.

Ийэтэ үөрүү бөҕөнү үөрэн эргиллибит. Аны соҕотоҕо барар таҥаһын бэлэмнээбин түбүтэ буолбут. Итэтэ ыстаапал атыылаһан, Маша саҥаһыгар Боккуойаҕа былаанныыр тиктэрбит, бордовай оптоох таҥас бесонокка атыыласпыт. Ульяна Эверстова кимоно сиэхтээх сырдык тэтэркэй куонта, Дмитрий Васильевич Сивцев балта Таня хара крендешин дьуунна, учуутальыттан Мария Семеновнаттан радиоуль уларсыбыттар. Хайахсыттан ыраанньытах алаас оҕото корботоҕун корон, биилбэтэҕин билэн, оҕо-саас дьиктэ кэрэ дойдутугар “Артекка” сылдьан, араас омук оҕолорунуун билэн, элбэхтэ үөрэнэн, үүтэн-сайдан, дорообуйата туспан кэлбит. Мария Николаевна салгыы суруйар: “Аҕам сотко да эппит – “Артек” олоҕум умнуллубат бипир дьиктэ кэмэ буолбута”, -диэн.

Итти курдук, кини ийэ, аҕа таптальынан Хайахсыт аҕыс кылаастаах оскуолатын үөрэнэн бүтэрэн, Дириит орто оскуолатыгар үөрэҕин салгыыр. Аҕата кинини бэйэтэ билэр ыалларын кэпсэтэн, оҕотун дьиэлээн, олоҕун бударан кэлэр. Бастакы чиэпэрин үчүгэйдик үөрэммитин ийии ситэриэхэ ыллыллар. Онуока үөрэнэ сылдьан аҕата ыалдьыбытын почтаһын Минтэрэй кэпсэммиттэн истэн, улаханнык айманан, үөрэҕин кэнниттэн сатыы дьиэтигэр тэбиэр.

Аҕам олоро буолуо диэн иккиэн костоох сири хааман,сүүрэн, ыкса кэлэн дьиэтин аанын атыыллаан киирбитэ – аҕата оҕонньор оҕоҕун аттыгар ыскамыайкаҕа кэпсии олорорун корон, хайдах курдук үөрбүтүн суруйар. Итти курдук, Мария Николаевна тороппуттэригэр баар-суох эрдэлэрэ буоларын ойдөөн, кинилэри хомолтоттон, кинилэр баҕаларын өрүү толорор туһугар кыһаллар. Онон үрдүк үөрэхэ туттарсан кинэн баран, “дьонум бэйэлэрэ аһаабакка бэнсийэлэрин миэхэ ыыта олоруохтара” диэн саныан, кэтэхтэн үөрэнэргэ быһаарыннар, сайабылыанна суруйар. Дойдутугар кэлэн оскуолаҕа лаборанынан үлэлэн киирэр. Оскуолалар кинигэҕэ уонна оттор маһынан хаачыйан комолоһоллор. Кэтэхтэн үөрэнэргэ тороппуттэригэр комолоох буоларын ойдөөбүтэ. Онон Мария Николаевна, университекка тоһо эмэ миэстэ тахсыбытын үрдүнэн, тороппуттэрин таптыыра, аһынара бэрдиттэн, салгыы кэтэхтэн үөрэнэн үрдүк үөрэх дипломун ылбыта. Итти курдук, оҕо тороппуттэригэр мунура суох таптала, кинилэргэ убаныыта, аҕата күн сиригэн барыытыгар сыыйа дьиэ көрүнэн бэлэмнээбит, ийэтэ оҕото соҕотох буолар дьылҕаламмытын, кэнн-кэнн ааас айылгыыах буолан айыллар диэн үөскүтүүта, оҕотун кутааҕат баҕаттан, ыарыытын тулуйа сатаабына, саха дьахтарын өркөн ойо, оҕотун сыыйа тийэх суолугар бэлэмнээбиэ сурулгар.

Бу кинигэ кайдаан эйэх толкуйга киллэрэр, оҕону иитии, тороппуттэргэ сыһыан, тороппуттэргэ бэриниилээхтик олоруу курдук санаа атастаһыытыгар киллэрэр ис хоһоонноох кинигэ диэн саныыбын.

Оҕону уонна тороппуту кытта сыһыанга ситэр, үөрэтэр суолтата үгүс. Онон бу кинигэ тула санаа атастаһыыларын, дискуссиялары үөрэх тэриллэрэ ыытыахтарын соп эбит диэн түмүккэ саллым.

Биириэ үөрэммит дьүөгэтэ
Мария ГЕРАСИМОВА-Сэгэрэ.

ЧӨЛ ОЛОХ

“Чэбдик” түмсүү: *“Тымныынан доруобуйабытын бөҕөргөтүнэбит”*

Чурапчы улууһугар Афанасий Дмитриевич Дорофеев төрүттээбит тымныыны бэйэҕэ киллэрэн таһаарыы ньыматынан “Чэбдик” доруобуйаларын бөҕөргөтүнэр түмсүү үлэлээбитэ 20-чэ сыл буолла. Бу сыллар усталарыгар “Чэбдиктэр” Саха сирин ааас мунньуктарыгар туе уопуттарын үллэстэллэр. Бу аҕыйах сыллааҕыта, Тымныы полоһунан биллибит Өймөкөөн улууһугар тиийэн, 54 тымныы кыраадыска сөтүөлээн көрдөбүттэрэ.

Түмсүү күн бүгүн 20-чэ чиэппэрэх, бу күн эмиэ мустан, “Айылгаан” СК аттыгар ойбон аллаҥын сөтүөлэстилэр. Нэдиэлэҕэ биирдэ маныык дьарыктаналлар. Сөтүөлүүр ньымаларын өссө төгүл кордорон сиҥилии кэпсэстилэр.

“Биһиги, сүрүннээн, оҕоньорбут үөрэҕэр тирэҕирэбит, ону харыстыырга дьулуһабыт. Маша Сылантан, Кытаанахтан, Хатылыттан, Чакыртан тиийэ кэлэн, бу өрөбүл күн доруобуйаларын бөҕөргөтүнэллэр. Сүрүн көстүмүгэ диэн – тымныыны киллэрэн аһарыныы буолар. Тымныы кэнниттэн кэйи коһүйбот, букатын күүстээх хамсаныылары оторуҥун, туох даҕаны буолбаккын, тотторуттэн сэргэхсийэҕин. Аны тымныыны сопко таҕыстаҕына, холкутуйан, нукаай буолан, адыас үчүгэй да үчүгэй турукка киирэҕин. Итти дьарыгыг биир нэдиэлэ устата сылдьар, ол аата сэрэтэнэбит. Итиэннэ барытын биһиги учуутаабыт Афанасий Дмитриевич дакаастаан турар”, - диэн оҕоньор үөрэҕин утуйааччылар Николай Новгородов уонна Мэхэтэн Мындыр Куйаар Таннаһай Уола сэһэргиилэр.

Бүгүн да халлааммыт ньиҥэ суох -45С кыраадыны көрдөрбүтэ, тиэхиньиикэ тоҥор, фотоаппараат объектива бүтүннүү кырыарар кэмигэр, түмсүү чиэппэрэ биир-биир киирэн, ойбоҥо сөтүөлээн, умсан таҕыстылар.

Кинилэри коро туран кэйи: “Ычча да ычча, учуу-учуо-аа!!! Итиннэ киирдэххэ, атаҕы тэҥнэнилэр”, - диэн саҥа эдэстэнэр.

Ол кэнниттэн “Айылгаан” СК-гэр кинилэргэ анаммыт кыракый хоско киирэн, тымныыны таһаарыыр сүрүн дьарыктарын кэтээн көрдүбүт. Анал хамсаныыларынан, ону таһынан, бэйэ - бэйэлэрин массаастаан, бэрт судургутук, түргэнник чоллоруҥэр түһэллэрин көрөн итэҕэйдибит.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

ТУСКАР ТУҺАН

Хара Куруолук сылын хайдах көрсөбүт?

ӨҢҮ-ДЬҮҺҮНҮ ДЬҮӨРЭЛЭЭҺИН

Быйыл Суоттаах сылгыйах Күөх Баабыр оҥоруулар сылдам Куруолук кэлэр.

Саҥа сыл хаһаайына хара дьүһүннүөх, итиҥ сэргэ кини уу стихиятын сүбүлүүр буолан, Саҥа сылга тымныы сөҕүс түөннөр барсаллар.

Саҥа дьыллааҕы декорга сүбэлиэр оҥоруулар буоллаллар:

• маҥан, сырдык уоҥна-хараҥа халлаан күөхтэрэх;

• маҥан уоҥна үрүҥ көмүс өҥнөр;

• бирюзовай уоҥна салатовай өҥнөр.

Быыстарыгар фиолетовай өҥү кыбытыахха сөп. Хара аксессуардар эмиэ тулаҕын туһалыахтара. Ол эрээри элбэҕа туһанарыан тутуллуг – олохха кэдэлааах энергияны ингэриниэҕэ. Онон биир-икки хара Куруолук статуэтка сөп буолуоҕа. Сыл хаһаайынын санаатын табыахтара.

Саҥа дьыллаҕы хаһыйаҕыт ханнаа турарын быһаарбыккытын кэннитиэн, көрэтиниэ кирдэбит. Хас биирдии дьыл кэргэн бэйэтэ биирдэн көрүүгэ, ол эрээри, Куруолук санаатын табар туһуттан харахха күүскэ быраҕыллар халлаан күөх, сырдык халлаан күөх, кыһыл көмүс, үрүҥ көмүс өҥнөрү уоҥна дьэнкир киэргэлэри талыахха сөп. Хайаан да биир туону талбакка, ортотунан барыы үөһэ ыйыллыбыт өҥнөрү кэлгэрэ барсыаҕа.

ХАҺАН ХАРЫЙАНЫ ТУРУОРАБЫТ

Дьиэни суулаан-сотон, ыраастаан, куһаҕан энергияны таһаарар малы-салы быраҕан баран, харыйаны туруорар наада. Быһа холоон, ахсынньы 26 күнүн кэннитиэн саҥа дьыллаҕы маҥы туруоруохха, киэргэтиэхэ сөп. Эрдэттэн тэриллибит быраанньыктааҕы быһыы-майгы хаһаайыннар сүрүннэрин көтөҕүөҕэ уоҥна саҥа сылы үөрэ-көтө көрсөргө бэлэмниэҕэ.

ХАННА ТУРАРА ТАБЫГАСТААҔЫЙ

Быйылгы быраанньыктааҕы харыйаны ханан туруорар табыгастааҕын туһунан элбэх дьыл хаһаайката ыйытар буолуохтаах. Фен-шуй этэриэн, аптаах түгэн сүрүн киэргэтэ ураты энергетикалаах буолар. Саҥа дьыл харыйатын сопко туруордахха, 12 ый устата дьыл кэргэнэ дьолу-соргуну, доруобуйаны, ситиһиини хаанчыйыахха сөп.

Үчүгэй энергия сүүрүгэ харыйа тоботуэн аҕар диэн этиллэр. Онон үрдүн быһар булгуччу көҥүлдөмүт. Ол оҥоруулар сулуһу ыгыгыахха сөп. Маны тэҥэ харыйа дьыл үрдүгэр тиийиэ суохтаах. Быраанньыктааҕы маҥы хоско табыгастаахтык туруорар сүбэлэнэр.

1. **Хоо уга мунуга** – туос олох туспуоҕа, дьыл хардарыта ойдоһүүгэн, таптальыан, петит сыҥыаныыан толору буолуоҕа. Өссө биир үчүгэй миэстэнэн соҕуруулуу-арҕаа буолар.

2. **Хаҥас ыраах мунук** – үбү-аһы тардар. Бу түгэнтэ маҥы соҕуруулуу-илин туруорар ордук.

3. **Хаҥас чугастыы мунук** – олохха саҥа доҕоттор кэлиэхтэрэ, өйтон урукку-ттан биллэр дьоҥҥун кытта хардарыта сыҥыаныыт өссө туспуоҕа. Быраанньыккытыгар элбэх киһи кэлэр буоллаҕына, харыйаны хотугулуу-арҕааҥы хаһыысхаҕа туруорар тоҕоостоох.

4. **Дьыл ортото** – быраанньыктааҕы мас дьыл иһиэгэр баар дьоҥҥо доруобуйаны мэктиэлиэҕэ.

5. **Дьиэҕэ киирии утары** – хотуту хаһыысхаҕа турбут харыйа үлэҕэ улахан ситиһиини аҕалыаҕа.

Олохторун тосту уларытарга соҥсоһор, креативы утарбат дьон харыйаларын таҥнары да туруоран коруохтэрин сөп. Оттон быраанньыктааҕы маҥы туруорар торут табыллыбат буоллаҕына, саатар, лабеалары атыылаһан, оонньуурдарынан киэргэтэн, кыраҥыабай вазаларга угуохха, эбэтэр харыйа венугу оҥоруохха сөп.

Фен-Шуйунан сороҕо табыллыбат буоллаҕына, саҥаҕытын түһэримэт. Кылаабынайа, сырдык баҕа саҥаларыгытын баҕаран туран, үчүгэй сыл кэлэригэр эрэнии, өйнөҕө саҥа 2023 сыл хайаан да элбэх үоруллаах түгэнэри бэлэхтиэҕэ.

2023 сылга Ый бэлиэлэрин туох күүтэрий?

Сулустар бэлиэтэйдэриэн, бары ый бэлиэлэрэ бу сылга түгэх дьүлүйүохтарын уоҥна түөхха үчүгэйдэхтэрин баҕаралларын быһаарыахтара. Ситиһиигэ ыгыҥыйар, толору қыахтаах, бары мэһэйдэри туоруурга бэлэм дьоҥҥо табыллыы, ситиһии кэлиэҕэ.

ХОЙ

2023 сыл, Хойдорго элбэх ыгыргыйыгын эрэнэрэр. Сулустар Холку Кролик сылга этэҥэ аайарыгар Хойдор эраас быһыыта-майгыта үөрэйдэриэҥэ, оруо маҥы ортотунан барбаттарыгар сүбэлиллэр.

Эйиги туос бэйэҕитигэр саҥа кэскиллэри арыйыахтыт. Саҥа үөрэҕи ылар, идэ даһыйыы үрдэтэр кыах баар. Маны тэҥэ матырыйаалынай бааайыта, ситиһии күүтэр. Бу кыаҕы туһанан баайда-малла ылыныт. Дьиэ кэргэнэ эбиллэн күүтэр.

Кэлэр сыл кэдьүүстээх буолуоҕа. Сыл саҕаланыаҕыттан Барааны элбэх хамсаабын күүтэр. Ааас кыһалҕаны, сүбэл дьыаланы кыайарыгар уоҥна ситиһии түргэнник кэлэригэр бары күүһүн холбуохтаах, сүрэхэлдьэрин тохтотуохтаах.

ОҔУС

Олохха көрүүгүтүн уларытыт. Эйиэхэ чугас дьоҥнут ыгыргыйэ бастакы уочарат туруохтаах. Онтон биирдэ карьераҥын үрдүүр түһүнан толкуйданыт. Саас үп-харчы оттүнэн кыһалҕалары көрсүөххүтүн сөп, ол эрээри түргэнник аайыаҕа.

2023 сыл Оҕуска үп-харчы, карьера уоҥна дьиэ кэргэн бигэ туруктаах буоларын эрэнэрэр. Бу эбэтэр бэлиэтэ саҥа партнердары, доҕоттору көрсүөхтэрин сөп. Сулустар харчыны мээнэ, толкуйа суох баараабаттарыгар уоҥна бэйэлэрин туттуна сылдьалларыгар сүбэлиллэр.

ИГИРЭЛЭР

Тулалыыр дьоҥнутугар уоҥна хас биирдии ылыа-иско болҕомтолоох буолуҥ. Сыҥаны олохтуур аҥыыларыгар, мараханы өйдөөн, Жуньмэнубут эмоциҕытын, айар дьэҕитигэр көрдөрө сатаан. Үчүгэй кини ыгыргыйыгынэй умсулҕаҥа ылларыахтара, бу дьарыктара ыныкпытын олус барыстаах буолуон сөп.

Баҕа саҥаҕыт туоларын туһугар күүскэ кыһаллыт. Бэйэҕитигэр туһалаах үөрүйэхтэри ыгыргыныт, аҥылыккытын көрүнүт. Туос олоххутугар уоҥна үлэҕитигэр уустук быһыыларга-майгыларга бэлэм буолут.

АРААК

Быйыл саарбахтыыр саҥаҕыт эйигиин баһыйа тутуо. Онуоха хорсун буолун. Наҕараада ор кэтэйиниэриэ суоҕа. Карьераҕа өрө тахсыы, ону тэҥэ туос олоххо ситиһии буолара күүтүллэр. Эйиги урут кыыйырса сылдьыбыт дьоҥнутуҥуун өйдөөһүн саҥааҕа кэлиэххит.

Эйиги баҕа саҥааҕыт барыта туолуоҕа. Үп-харчы чэпчэкитик кэлиэҕэ. Элбэх айан, командировка күүтүллэр. Куһаҕан, өйүөнэхх дьоҥтон сэрэнит, кинилэри кытта бодоруһуман.

ХАХАЙ

Хорсун Хахайдар саҥа сыл хаһаайынын кытары куоталаһыыны, сытыы, сыыдам кролик куоталаһыыны собулээбэт, табыгастаах кэмнэ үөһэттэн түһэрэр кыахтаах. Күүс-уох, дьаныар, тулуур, үтүө майгы — Хахай куоһуура, итиҥ хаачыстыбаларынан биллиннин, ытыктабылы ылыахтара. Баҕар, эйиги үтүөнү өйгоруунан эбэтэр сырдатар үлэнэн дьарыктаныаххыт. Онуоха үп балаһыанныта тупсан эрэ ыһыҥэ.

Доруобуйаҕытыгар болҕомтолоох буолун. Баҕар, бодоруһуу эйгэтэ улаханнык уларыйыаҕа. Дьиэ кэргэн олоҕор ыарахан түгэннэр уоҥна арахсыы да баар буолуохтарын сөп. Онтон соҕотох буоллаххытына, саҥа билсиһиилэр күүтүллэр.

КЫЫС

2023 сылга карьераҕа өрө тахсыы уоҥна улахан үп-харчы киирэрэ эрэйиллэр. Маны сэргэ эбии дохуоттаныгыт саҥа ыахтар аҥылыахтара. Олохха туһалааҕын булан көрөргө ыыһаллыт, өчүөҕө сыалгытын-соруккутун ситиһиэххит. Биир саҥаалаах, эрэллээх дьоҥу тальыт, кинилэри кытта кыайыы үөрүүтүн үллэстиит.

Балай да сыраны уурдаххытына, толкуйдаабыккытын олохха киллэриэххитин сөп. Сулустар сүбэлиллэриэн, кирдьыыт уоҥна ыгыс харчы ылбаккыт ордук. Уоххутун уҕарытан, бэйэҕитин хааччахтыырга үөрэнит, онуоха түмүктэр өр күүтэриэхтэрэ суоҕа.

ЫЙААҺЫН

Итиҥ, ымсыы курдук өмсөлөох саҥаа ыйаанынары кутталга тиэрдиэхтэрэ диэн сулустар сэрэтэллэр. Саҥа сылга Ыйаанынар ааас куонкурустарга кытталлара тоҕоостоох кэм. Кыайыылары ситиһиэхтэрин сөп. Бэс ыйын саҥатыттан барыларыгар ситиһиилэр күүтэллэр.

Сыл устата кэмиттэн-кэмигэр Ыйаанынар туруктарыттан тахсыахтара. Ордук кыһын, күүн тыгаанынаах буолуоҕа. Ити кэмиэ ыгыргэйтэн сэрэнэр, тиэхиньиэттэн куттал суох буолуутун тутуһар уоҥна сыаналаах кумаҕыларга ордук сэрэхтэх буолуҥ.

СКОРПИОН

2023 сыл бастакы аҥаара Скорпионка дьыл-уот кыһалҕатын уоҥна үлэ боппуруостарын быһаарыыга барыаҕа. Сулустар сүбэлиллэриэн, хамсаабат баайга, ороҥуоҥҥа, сыҥыаланнга, доруобуйаҕытын тупсараргa уоҥна чугас дьоҥнутугар бэлэхтэри оҥорорго харчыгытын харыстааман.

2023 сыл олус табыгастаах буолуоҕа. Ханнык баҕарар уларыйыы туһалаах буолуоҕа. Хайа эрэ сэрэхтэх түгэнэргэ, ис куоласкытын нетэргитигэр сүбэлиллэр. Интуициҕыт сыыһыа суоҕа – сыл устата эрэллээх сүбэйиккит буолуоҕа.

ОХЧУТ

Эриимэхх Охчуттар 2023 сылга биир сиргэ кыайан тэнийэн олороллоро уустук. Киһилэртэн ким эрэ олох ужулаатын уларыта охсуохтарын уоҥна оннооҕор Араесыыйа тас өттүгэр барыахтарын баҕарыахтара. Ол хайыы-үйэ кимиэ эрэ сыл иккис аҥаарын саҥатыгар кыаллыаҕа. Ыйі олуттутэр, ыам ыйыгар уоҥна сэтиньиигэ дьоһуннаах быһаарыыны ылыныыттан туоран, ойдүүн-саҥаалыын чугас дьоҥнутун кытта биирдэ буолуг.

2023 сылга Охчут ханнык баҕарар бюрократическай кыһалҕалара чэпчэкитик быһаарыллыахтара. Сулустар сүбэлиллэр: иккис суолталаах дьыалаҕытын туора уурун, урукку ыра саҥаҕытын олохха киллэрэн саҕалаан. Кылаабынайа, балаһыанньаны бэйэ- ҕит иллиҥитигэр ылан, бары боппуруостары түргэнник быһаарыт.

ЧУБУКУ

Туос сылларын ситиһэр Чубукулар айылҕаттан аҥыынарар үөрүйэхтэрэ суох. Баҕарбыттарын бэйэлэрэ ылаллар. 2023 сыл да ураты буолуо суоҕа, төттөрүтүн Чубукулар балаһыанньаларын боҕорготуо эрэ. Саас, сайын, күүн хамсаабат баайы-дуолу кытта сибээстээх кэпсэтиилэр табыллыахтара.

Чубуку 2023 сылга аа-дьуо, туох да уларыйыыта суох олоруу үчүгэйин уоҥна бэйэтигэр эр киһи оруолун, эбэһээгэлистибэтин ылыммат хаһдаҕын биллэхтэрэ. Бу Ыйі бэлиэтэ доруобуйатыгар проблемалары көрсүөн сөп. Сайынна диэри саҥа куруук дохуоттанар торут үөскүөҕэ. Чубукуларга эрэнэрбиттэрин иккигэ үллэрдэхтэриигэ уоҥна утараччыларын тохтоттохторуна, үп-харчы баар буолуоҕа.

КҮРҮЛГЭН

2023 сылга Күрүлгэннэр кыахтара уоҥна дьоҕурдаах аҥылдьыаҕа. Күрүлгэннэри креативнай идэҕэлэр хас хардыы аайы тоһуйуохтара. Онуоха эйигиттэн атын коруулаах дьону кытта үлэстибэккит ордук. Кинилэр ыгыҥыйбыт, саарбаҕалыыр бэлиэтэйиннэрэ эйиэхэ табыгаһа суох, иэйии кирдэрин быһыахтара, өрө котоҕуллуутун түһэриэхтэрэ.

Саҥа сылга сулустар сүбэлиллэриэн, биримэҕитин үлэҕит саҥа кырааннарын баһылыырга анаан. Бу ый бэлиэтин айан уоҥна ураты умсулҕан күүтэллэр. Сулустар Күрүлгэннэр дьыл-уот боппуруостарын кичэйэн хонтуруоллуулларыгар ыгыраллар.

БАЛЫКТАР

Уу эйгэтин чаҕылхай бэрэстэбинтэлэ Кролик таҥталлааҕа уоҥна дьылҕа аттааҕа буолуоҕа. Өскотун аан дойдуга эбэтэр туохха эрэ өйүөнүгэн буолбакка, сүрэх ыйааҕынан сороҕор сүүрүк утары айаннаатаҕына.

Үлэ миэстэтин уларытыы эбэтэр атын куоракка көҥүү, эргэ сүгэһэрдэрэн босхолонуу уоҥна саҥа уруу үөскүөхүнэ, дьиэ кэргэнгэ эбиллии Балык үтүө аҥаарын таарыйыаҕа. Маннык элбэх түгэни кыайа тутуу уустук буолуоҕа. Кылаабынайа, таһынан барар санаатын тимирбэккэ, уста сылдьары ситиһиҥ.

2023 сылга Балыктар үп-харчыга ыарахаттары уоҥна доруобуйаларыгар кыһалҕалары көрсөллөрө, маны сэргэ үрдүк кордөрүүнү ылаллара сабаҕаланар. Тулалыыр эйгэни дьүүллүүр уоҥна көҕүлүүр кыахтанан, атыттарга олохторуон миэстэтин булуналларыгар комолоһүүхтэрэ.

Балаһаны бэлэмнээтэ Марфа ПЕТРОВА.

СЫННЬАЛАҺҺА

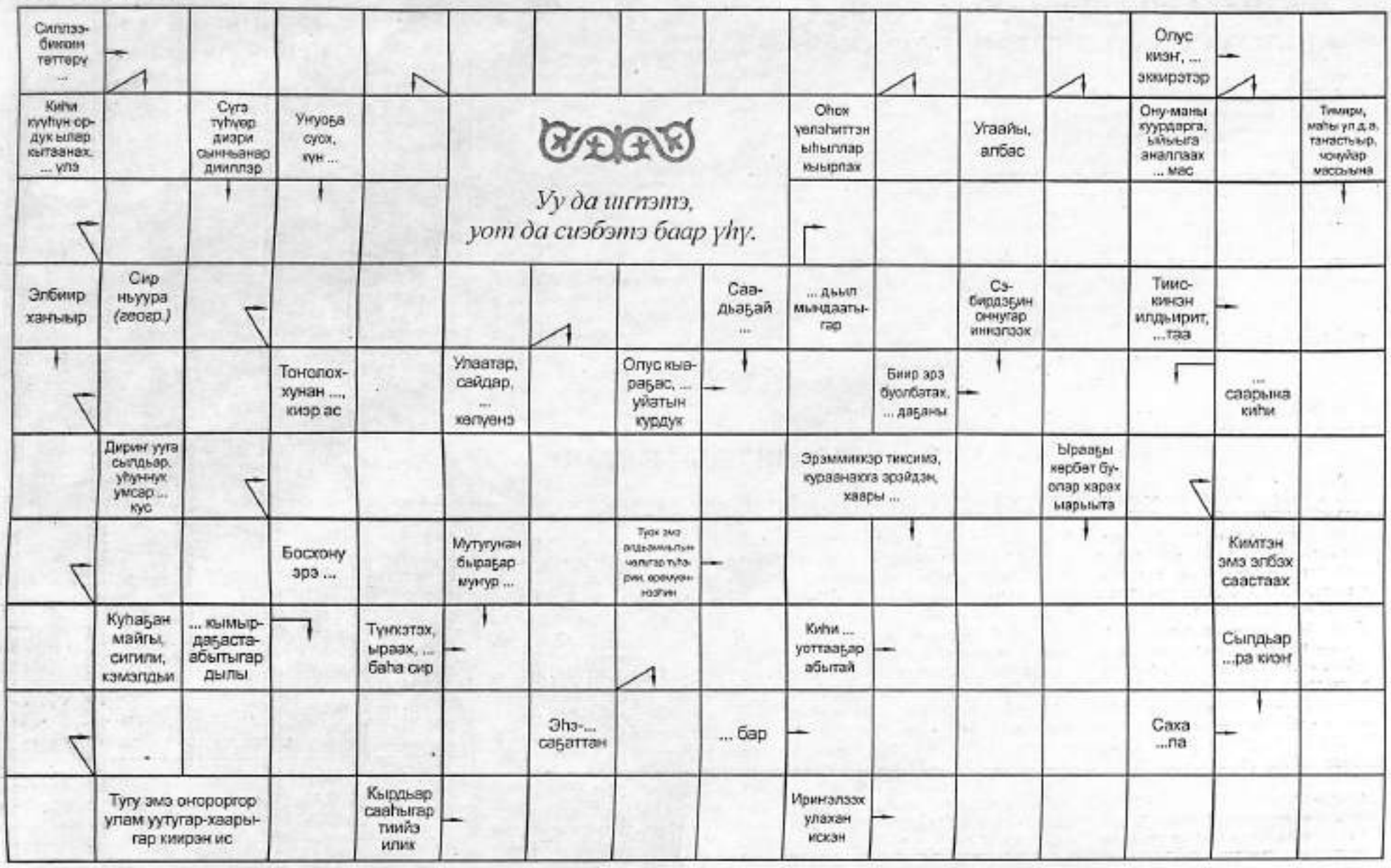

«Сканворд: тыллан тыллы таһаарыах, тиэйэ оонньуох» Зоя Васильева кинигэтиттэн ыытыллыбыт.

Хаһыат 45 №-гэр тахсыбыт сканворд эпиэтэ: Туруору: болкой, түксү, тэлиэй, тиэрбэ, сис, тиэрт, ниис, үөһээ, куой, кэҕэ, тобо, им, пдэкки, оробо, эстиэ, кэтэ, кэрэ, түс, күө, мас, ээр. **Сытыары:** кобут, этигэс, ии, күлүк, лиэксикэ, кос, сур, кобутэрбин, от, бэйэ, оиой, эмдэй, эс, кэт, комо, элэктээ, үһү, аһыт, киэр, ис, ессо, эргиирэ.

САНААБЫН ЭТЭБИН

Олус долгуйа аахтым

Быйыл бу «Саҥа олохпутугар» Сардаана диэн аатынан «Хара күлүк»,»Суор»,»Бэбиэскэ» уо.д.а. тэттик, хоп курдук кэпсээннэр бэчээттэммиттэрин бэркэ сэйээрэн аахпытым. Ол кэнэ бу Сардаана диэн ким буоллаҕай диэн мунаара саныырым. Онтукам букатын даҕаны Чурапчы гимназиятын 1997 с. бүтэрбит бэйэбит кыыспыт, биһиэхэ эрэ буолбакка, Саха сиригэр киэҥник биллэн эрэр, хас да хоһоон куонкурустарын кыайыылаах, Саха ороспуубулукэтин Суруйаачыларын Сойуузун чилиэнэ Р.И.Корякина-Хотуона улахан кыыһа эбит.

Мин Сардааннаны аастыт ыйга Римма Иннокентьевна кыра оҕолорго анаммыт «Көмүс көҥүйэ остуоруйалара» диэн кинигэтин сүрэхтэниитигэр көрсөн кыратык кэпсэтэн аастыбыт.

Онтон бу күннэргэ кини «Күтүөккэ хомолто» дьоҕус кинигэтин миэхэ аадырыстаан, истиг тыллаах автографтаан ыытпытын олус долгуйа аҕаан бараммын бу суруйарга саанным.

Кинигэҕэ ааттар итии «Күтүөккэ хомолто» диэн кылгас сэһэнин кытта урут бэччээккэ тахсыбатах 16 дьоҕус кэпсээннэрин «Айар» кинигэ кыһата 3000 ахсаанынан таһаарбыт. Аныгы үйэҕэ элбэх экземпляр диэххэ сөп. Бука, дьон аҕыа, атыылаһыа диэтэхтэрэ. «Айардар» сонко быһаарыммыттар диибин. Мин саныахпар, омуна суох, дьон истиһэ-истиһэ быалдьаһыгынан аҕыахтарын, атыылаһыахтарын сөп курдук. Тоҕо?

Мин кырдьаҕас киһи элбэҕи аҕан, араас үүтүгэйи-куһаҕаны көрсөн, бөчүөҕэ кэлэҕим. Ол эрээри бу кылгас сэһэни бир тыыынан аҕан баран, кырдьыгынан этэбин, күүмэйбин бөтө астаран долгуйан ыллым эҥ. Тоҕо диэтэххэ, дьиҥнэх олохтон ол-бу лэбэйэ суох чуолкаһа, айылҕа көстүүлэрин обуулаһыына сөпсоҕо букатын ситэн эрэр, сиэнит суруйаачыта маарыннаыра миигин сохтордо. Ону аахтаххытына бэйэҕит сыананыыххыт.

Кинигэҕэ кирбит олох араас өрүттэрин хабар эмиэ киһи болҕомтотун тардаллар, дьоһуннаахтар.

Сардаана туһуран аны бирри эбиим. Соторутааҕыта кини суруйбут «Этитин» диэн хоһоону куйаар ситиминэн киэҥник тарҕанан, хаһыаттарга бэчээттэнэн, ырыа буолан көтө, нууччалыы тылбаастанна. Бу хоһоон суруллуута бэйэтэ туспа дьиктилээх. Кини эрэр суруйаачылар ортолоругар кылгас кэмиэ бириҥ алтыспыт Василий Рожин диэн Дьаанытан төрүттээх, тахсан, биллэн эрэр талаанныах бэйиэт Украинаҕа иккистээн тиийэн охтубут. Онуоха Сардаана бирдэ утуйа сыттаҕына, ол Василий саната итии хоһоон тылларын эпитин туран суруйан ылбыт. Дьиктэ дии! Этитиилээх курдук. Онтон хоһоон тыллара диринг ис хоһоонноохтор.

Түмүгэр улаханнык саҥарбаппын. Аҕатынан Чурапчы, иһэтиноон Таас Дьаанытан сылдьаннаах, Чурапчы чулуу кыыһа - Сардаана!

Суруйар дьоҕурун, талаанын өссө сайыннын, айан-тутан ис,эйигиттэн дьон-сэргэ элбэҕи кэтэһэр.

Этэҥнэ сырыт. Эйиэхэ дьол-соргу, ситиһии эрэ тосхойдун!

Уйбаан **ПОНОМАРЕВ.**

ЭҺЭРДЭ!

Саҥаспытыгар иҥирэхтик махтанабыт

Биһиги саҥаспыт Мария Дмитриевна Перченкова – Маайа 1955 сылгааччы Чурапчы улууһун Бүөчүөннүүтүгэр күүрүөкэ аҕыстыыбут Мусудайдаан төрүттээх биһиги абоҕобыт Дмитрий Григорьевич Сивцев уларан уоҕуттар Прокопий Дмитриевич Сивцевтэн эрэ тахсан, кэлиэкэ сүүнэн кирбитэ. Үөскээх эдэр ыаҥ кэлэҥнэтиэрин хаһыоҕа дьиэ-уот тутуллан, таабыт курдук үс уон, тоҕус кыыс оҕолоох, Сайсаарга Академическай уулуссаҕа аҕыстыыбуттара. Саҥаспаах убайдар хаҥалыыллар, иитии чэйдэрин ыытыллар. Мусудай аҕа саастаах дьоно ораахха, аҕыйах буолуоҕа. От курдук, уорхосу пуутарсаччы, бастыыдаҕа кордороччу; ыныахтарга, от сүүрүүтүн кэтиэр уҥуэмэ ыаҥдьыт барыта ыраах тагаска уҥуйан пуран, тото-хана аҥкы бэлэҕэ. Оччоҕуо эдэр буолан буолуохтааҕын курдук саныырбыт. Саҥаспыт бараасыт хаһан барыттан кыайа-хоторо пуоҕа, бүөтэрэн-аҥаран иҥэрин ким да биэбэт. Дьиэтэ-уота курдук ыроос, аҥа-уоҕа дэтэй, сылаас буолара. Онто да суох дьоҕус үбүлүөй ордорон, 3-5 сакуобайы биһиэхэ биэрэрэ. Аны саҥаатаасса, убайдаах саҥаҕым пуора дьон иитэллэриэр бирдэ уоҕаанык саҥаҕыттаах, бир оҕону уоҕаанык махтаах, ыаҥдьыоты аҥыгырыы көрбэккэ, остагас тийбэт диэн сүүнэннэкэ, биэс оҕолорун бэйэлэрэ биэлэтэриэн, сүрэхтэриэ, суобастара «майдыыры» этэриэн иннитиэхтэр.

Биэс оҕолоро барыа иҥэтэх аҕаларын уҥуордаан, күүрүөт биэстэн ыаччаны. Кыра эрдэхтэриттэн Чурапчы Мусудайдаанын, Таанайдаан аймахтарыгар аттыһан, биэстэн сиэнэрэ Чурапчыга аҕыстыбыт эрдэхтэриэ корин уорэбин, «Оҥох тоҥуруоттоох, сүүн кэрэхсэтэх» – диэн маны эмэн эрдэхтэриэ. Саҥаспыт Маайа, убайбыт аҥыгыыгын, дойдуларыгар Мусудайга тахсан, биирдэ тоҥмуоттэриэн, кинилэр оҕолорун кытта ыаччаҕа, оҕолоро пуоран биэрбит дьыаҥнэрэр аҕорбута ыраатта. Сиэтэриэн, хас сиэнэриэн пуҥнан этэ да барбаккын – күүрүөт оҕолоро диэтэхха, иитэриттэн саҥалыы ыытыахтах, сайдан-сайаҕас бэйэлэхтэр.

Ахсынныы 11 күнүгэр биһиги, Сивцевтэр, "Усуйаана Кыргыстаан" аҕа уҥуун маанылаах кайыыларыгар, саҥаспыт Маайа 90 саастын туолбутуттан, ыытыык-ньыытык эҥэрдэлэнибит! Махтанабыт убайбыт эйиэхэ кытта аҕорбут дьыаҥнаах аҕоҕор, кэрэхсиэ айымнастарыгар амарах сылыыллар, бодьыоба, уҥуо маанылаах оҕолоруу, сиэнэриэ, хас сиэнэриэ ыытыккэр! Күн сирэйэр бэриллэр барыа уҥуоҕуттан, оссо да бу Орто дойдуга иҥэ дьаҥын биэрэн, дьэхтоохтук-сорунаахтык аҕорорго баҕарабыт!

Барыа айымнастарыгар аатынан – Анна Митрофановна Сивцева – Федорова.

БИҺИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР

Амарах санаалаах, үтүө үлэһит киһиэхэ махталым мунура суох

"Үлэ хайыы кэргэнэр" диэн этэллэр эбит. Мин үлэтигэр ис дуоһуйуттан бэриниилээх, кыһыйыылаах, "дьоҥҥо үтүөнү эрэ оҥорбут киһи" диэн саныыллар, социальнай хараҥа үлэһитигэр Елена Семеновна Окоемованыаҥа махталбын саҕыстыбыт ньаҕынан тиэрдэбин. Мин аҕатыгар ыйдаанньа тахсыбыттар, Чурапчыттааҕы социальнай управление Елена Семеновнаны үлэлиэхтиэн аналбыта. Ол күннэн кинэ мэнэҥ кутаа-ыраах маҥнайгы бэлэбүүтэ. Социальнай үлэлиит быйанны эбээһинэҺэ буолуо, диэн үлэтигэр туох баарыгын түөрүйэн ураатыбыт-тиэрэ бараҕа. Хорутуоска олорбуттан, хостоҕуттан да буоллун Бастаан соҕуоҕар этиллэ.

Бэйэм олохоҥ эрэ ньиэстэрбин, быыстаҕалыырбын собулуубун. Биирдэ онтубуктарбыт дьэҥэ ньиэгэр таҥнэтэн, виидеоҕа устан, хаартыскаҕа түһэрэн ааспат сиппэппэр ыытта, оту дьон көрөн биһиэхэ-биһиэхэ олус диэн үөрбүтүм, дуоһуйбутум. Итиэннэ кыыппытаан, дьиҥнэтэн аҥылаан, хоһоон айыыга хоонор буоллуҥ. Куоҥкуруустарга ыытан миэстэлэстим, оту тэҥэ "Кэрэ ньиэр", "Уран тыал" о.д.а үгүс анал аптар ыытыллыылар. Олохтон дуоһуйуулуу ньыма ньиэрэ хаанньа да эстиэҕэр күүстээх эбит. Онон кочо-ньымма буоллар, субэлэмэ бэрэр, истиэпэк саныыр үлэһиилэр Елена Семеновнаҕа махталым мунура суох. Дьон туһугар үлэлиэхтэрин үрдүгүнэн сиэнэрбин.

Кинэ дьиэ көрүүлүүгэр биэс тирэхтээх, диэлэлээх олоҥу, чэпчэнньэдэк дьүүбүлэнньы, сыралаах, эмиэ тиэхэтээх үлэтигэр сиппэппэрэ, дьон-сэргэ махталынан кыыппатаан, этэҥэ сыыппыт, Сыраык холлоох ааныгар бары көрөн баабарабын!

Мария КОНДРАТЬЕВА,
Потребкооперацияҕа Боҥуоттаах үлэлиитэ, үлэ бэтэрээнэ, 3-е группалаах инвалида.

ОТ ИЗВЕЩАЕТ

Уважаемые жители Чурапчинского улуса!!!

ОМВД России по Чурапчинскому району информирует о том, что согласно п.300 приказа МВД России № 13 от 12.01.2009г. «Об организации снабжения, хранения, учета, выдачи (приема) и обеспечения сохранности вооружения и боеприпасов в Органах внутренних дел Российской Федерации» добровольно сданные, найденные, изъятые оружия, патроны к нему и боеприпасы, за исключением признанных вещественными доказательствами, находятся на хранении в комнате хранения оружия дежурной части Территориального органа МВД России на районном уровне не более 60 дней с момента находки (сдачи, изъятия), после чего сдаются на склад вооружения, где хранятся до решения вопроса об установлении их собственника или отчуждения в порядке, установленном гражданским законодательством. После принятия решения в порядке, установленном законодательством Российской Федерации оружие остается на складе вооружения для дальнейшей эксплуатации, реализации или уничтожения.

Исходя из положений части 2 статьи, 20 и части 5 статьи, 27 закона «Об оружии», дарение и наследование гражданского оружия, зарегистрированного в Органах внутренних дел, производятся в порядке, определяемом законодательством Российской Федерации, при наличии у наследника или лица, в пользу которого осуществляется дарение, лицензии на приобретение гражданского оружия. В случае смерти собственника гражданского оружия, до решения вопроса о наследовании имущества и получения лицензии на приобретение гражданского оружия указанное оружие незамедлительно передается для ответственного хранения Органами внутренних дел, его зарегистрировавшими, но не более одного года. По истечении одного года Органом внутренних дел принимаются установленные гражданским законодательством меры по принудительному отчуждению оружия.

На основании вышеизложенного уведомляет о необходимости устранить причины изъятия (продлить разрешение (лицензию) на хранение и ношения оружия) либо отказаться от права собственности на данное оружие с согласием на уничтожение.

А.В. Хвостенко,
начальник ГИЛЗ ОМВД России по Чурапчинскому району, полиции внутренней службы.

САХАМЕДСТРАХ

"ОМС"-ка страховкаламмыт дьон сыыппара полиһы ылыахтара

Ахсынньы 1 күнүттэн булгуччулаах медицинскай страховкалаах ("ОМС") оҥорторбут дьон (бэлэхтэриҥ туоһулуур документыларыҥ даҕаллаах, кэлэктэриэхтэриниз) сыыппара полиһы ылар кыахтаныахтара. Маҥнаҕыттан тэриллэр кэмэ ыллыарыгар наадатыгар эбэтэр 14 сахтарыы туола ылыллар оҕолор торообуттэриҥ туоһулуур сибидиэнньэстэриэн эрэ кордоруох буолуохтара.

–"ОМС" салаатынан медицинскэй кэмэссиянаа комитуун туйанарга (суһал көрдөрүү буолбатах түгэннэр) "ОМС" боссиһын хайаан да кордуулэр. Ол документ кыымаҕыта бэчээттэммит эбэтэр быһаччы кэлэр буолар. Оттон сыыппара полис пашпаппар медицинскэй комитуунан туйаналларын табыгастаах оҥоруоҕа. Кумааҕы быыстастык полиһы эрдэ ылбыт дьон уларыталларе наадата суох, – диэн "ЮОМС бэрэсэдиэтэлэ Илья Баланин этэр.

2022 сыл ахсынньы 1 күнүттэн баттах торообут оҕолор ЗАГС органа оҥорбут торообуттэриэн туоһулуур сибидиэнньэстэриэхтэриэн эрэ олохтуохтар. Страховкаламмыт дьон ыытыллыбыт кэмнэн Арассыыйа Федерацыятын олохтоохтор буолбут дьон, ис дьыала органнарын сибидиэнньэстэриэн тиэрэ эрдэ, эмиэ регистрэ быһа толорулуохтара.

Сыыппара хаалыс бэйэ буолбутуран, "ОМС" системаҕа персонифицированнай үчүгэйдэр саҥа быраабылалар киллэрэллэр. Аны страховкаламмыт дьон даҕаллаҕынан бэйэ хаалым регистрэ (Единый регистр) тумуллуоҕа. Ол тумуттан информацияны иккистэн киллэрэн тоҕтуоҕа, документ тоҕоруута суох буолуоҕа уонна "ОМС" системэтин ыытааччыларын иҥэн эрдэхтэрэ табыгастаах буолуоҕа.

Информационнай процессар "ОМС" Суоттаҥнастыбаасай информационнай системаларыгар хаарыллыахтара. Маннык кутталлаах суох, сыыппараларын инфраструктура, ОМС бары кэмпитиэнньэлэрэ даҕаллаҕынан дьаһайдара комуоксаллыахтар.

ОМС полиһын (хаҥалаҥы эбэтэр быыстастык хаарта) сүтэрэр түгэннэргэ страховка оҥорторбут тэриллэргэ баробыт. Эйэҥэс бэйэ кэмэ регистрэн ыытыллыахтара.

Бу уларыйыы "Арассыыйа Федерацыятын гражданнарын медицинскэй страховкалаах" Федеральнай сокуон балаһыанньатыгар олоҕуран киирдэ. Быйыл ахсынньы 1 күнүттэн үлэлэн саҕаланна.

Информацияны ОМС Федеральнай фондатын сайтын ситиэрийэлиэхтэ сүрүннэнна.

"СаҺамедстрах" СМК" АУо лицензиялаах – ОС №2873 – 01. 09.11.2016

Тапталлаах кыра уоллара
ЛОҢГИНОВ Петя
соҕуоҕардык олохтон туораабытыгар, убайбытыгар Даниил Ивановичы, кыайыыгыттан Анастасия Ивановна Лоҥгиновтарга, биирдэ тороолоорбуттэриҥэр – эйэҥнийэр Марианна, убайыгар Иван дьиэ кэргэттэриҥэр, эбэтиэр Христина Николаевна Поповаҕа дириҥ хутуруммытын тиэрдэбит.
Чурапчыттан, Дьокуускайтан, Кытаанахтан Лоҥгиновтар, бары Лугиновтар, Монгуоттар.

Чурапчы нэйилэлэрэ олохтоохо, күнду оҕолоро
ЛОҢГИНОВ Петр Даниилович
соҕуоҕардык олохтон туораабытынан, аҕатыгар Даниил Ивановичка, нэйиэтэр, биирдэ тороолоорбуттэриҥэр дириҥ кутуруммытын тиэрдэбит.
Чурапчыттааҕы ГЭС коллектиибэ.

Тапталлаах кыра, маалы уоллара
ЛОҢГИНОВ Петя
соҕуоҕардык олохтон туораабытынан, биирдэ уоруммыт доҕоруттар Даниил Иванович Лоҥгиновка, кэргэннэр Анастасия Ивановаҕа, оҕолоруттар, аймахтарыгар дириҥ кутуруммытын тиэрдэбит.
1981с. интернаттан-оскуолаҕы биирдэ бүтэрбит доҕотторо.

Күнду уоллара
ЛОҢГИНОВ Петя
соҕуоҕардык олохтон туораабытынан, нэйиэтэр Анастасия Ивановна, аҕатыгар Даниил Ивановичы Лоҥгиновтарга, эбэтиэр Христина Николаевна Поповаҕа дириҥ кутуруммытын тиэрдэбит.
М.Ф. Попова, оҕолоро Кытаанахтан, Чурапчыттан Макаровтар, Поповтар.

ЭЙИЛЭЭНИ/ОБЪЯВЛЕНИЕ

Самые теплые костюмы поплавки до -60С для охоты и рыбалки. Доставка Почтой России. Тел.: 89221742322. Сайт: www.raftlayer96.ru

"Саҥа олох" хаһыат телеграм каналыгар, киирэн сурутуг!

Болтоно нэйилэлэрин олохтоохо, үлэ бэтэрээнэ, дириҥник ыытыллыр тапталлаах сэргэстиит, кайгыгыт, тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ
ПАВЛУЦКАЯ Мария Никифоровна
ыраахаттан ыалдьан олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сиэннэриэр, хаанньыттэриэр, кутуоттэриэр, чугас дьоҥуоттар дириҥ кутуруммытын тиэрдэбит.
Чурапчыттан, Дьокуускайтан аймахтара Ф.М. Клашкин, Н.М. Клашкин, С.К. Мордовская, Х.Н. Павлуцкая, киниэхтэр дьиэ кэргэттэриэ.

Күнду ыныктыыр дьоҥэбит, Чурапчыттааҕы потребительскай кооперацияҕа туйгуна
МЕСТНИКОВА Дария Петровна
ыраахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, оҕолоругар Александрга, Любаҕа, киниэхтэр дьиэ кэргэннэриэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутуруммытын тиэрдэбит.
Дьоҥэлэрэ А.Л. Матвеева, М.С. Васильева, В.Н. Архипова, М.Е. Ефремова.

УСТЬ-КЫЫЫНСКАЯ УЧАСТКОВАЯ ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ муниципального образования «Сыланский наслег» Чурапчинского улуса (района)

РЕШЕНИЕ

«16» декабря 2022 года № 33

О результатах выборов главы муниципального образования «Сыланский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия)

В соответствии с пунктом 1 статьи 70 Федерального закона «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации», частью 2 статьи 81 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)» и на основании протокола о результатах выборов главы муниципального образования «Сыланский наслег» от «16» декабря 2022 г. участковая избирательная комиссия №669 решила:

1. Признать выборы главы муниципального образования «Сыланский наслег» от «11» декабря 2022 года состоявшимися и результаты выборов действительными.

3. Признать Мекумова Юрия Дмитриевича избранным главой муниципального образования «Сыланский наслег» полученного голосов избирателей 399, что составляет 62,05% от числа избирателей, принявших участие в голосовании.

2. Данное число голосов избирателей получили по списку зарегистрированных кандидатов следует:

- Аммосов Дмитрий Семенович 240 голосов избирателей, что составляет 37,33%.
- Осипов Олег Михайлович 3 голоса избирателей, что составляет 0,5 % от числа избирателей, принявших в голосовании.

4. Опубликовать настоящее решение, а также данные о числе голосов избирателей, полученных каждым из зарегистрированных кандидатов на должность главы муниципального образования «Сыланский наслег» в газете «Саха сирэ» на официальном сайте МО «Сыланский наслег» и на информационном стенде УИК №669.

Жд. Ст. Ивановна, председатель УИК,
Н.Н. Гаврилова, секретарь УИК.

Администрация МО «Чурапчинский наслег»
Чурапчинского улуса Республики Саха (Якутия)
Исх.№ 232 от «15» декабря 2022г.

Распоряжение
О проведении публичного слушания про проекту бюджета МО "Чурапчинский наслег"

На основании Устава муниципального образования «Чурапчинский наслег» Чурапчинского улуса (района) РС(Я), Положения о Порядке организации и проведения публичных слушаний МО «Чурапчинский наслег» распоряжаюсь:

1. Назначить публичные слушания по проекту бюджета на 2023 год
– Дата проведения -20 декабря 2022 года
- Место проведения с. Чурапча ул. Ленина 30 в, в актовом зале Администрации МО «Чурапчинский наслег»
- Время проведения с 11 ч 00 мин.
2. Контроль на исполнения данного распоряжения оставляю за собой.

В.Д. Спиридонов, глава МО.

Баш редактор - П.М. СЕРГУНКИНА
Хаһыаттаахтар эдиэтэрэ - Е.С. МАКАРОВСКАЯ
Баш инженердаах эдиэтэрэ - А.Л. ЗАХАРОВА
Корректорлар - С.А. ЖИРИН-ПОСКОЙ, З.Н. ПЕТРОВА
Тэсэргэстээтэр - Л.К. ПОПОВА
Бэлэтэлэнэ - Ф.А. ПРУТОЦЯНОВА

Туруорааччы: СО Тарбахатынааҕы Саха Оҥорууларын "Сахабыт" Сэдэх Оҥорулуннуоҕа
Тыа хаһыаттарын "Сахабыт" ПАУ
Тыа хаһыаттарын сурунаалыс 677000, Дьокуускай к., Орджоникидзе уол. 31, 124 каб. тел./факс. (411-2) 34-99-47 e-mail: sakhabyt@mail.ru Российскай Федерацыя Информаттаах сүрүннэрэ уонна массалаах коммуникацыялар надзорун (Роскомнадзор) 2009 с. бас ыйын 3 күнүгэр регистрацыяламмыт номыра – ПИ №ТУ14-00097.

Дьиэлэрбит нэлэмэннэрэ: 678670, Чурапчы сэл., Кыра Маҥас уол., 26 "а"
Телефоннардар: приемная – 41-333, факс(ыс) – 41-216.
E-mail: sakhabyt@mail.ru, sakhabyt@sakha.gov.ru
Сайтбыт: sakhabyt.ru

Бэчээккэ сиэтэрэ: № 49 (11875)
Кэмэлдьэ: 2 бэлэх лыыс
Ахсаана 1050. Хаһыат сыаната: 20

Аҕыстар оҥорор эмиэ оҕо ресурсаа тэлэрийэллэр этэллэр эбит буоллаҕа. Оҕуоҥа ыаллар чаҥыччыгыттан-чаҥыччыгыттан эмиэ тэлэрийэ сылдьыбыттар.

Хаһыаттаах бэлэтэлэнэ бүтэрэ сиппэппэр: 16 ч 00 м. Кэмэлдьэ бүтэрэ сиппэппэр 16 ч 00 м. СО Тарбахатынааҕы Саха Оҥорууларын "Сахабыт" Сэдэх Оҥорулуннуоҕа 15.12.2022 с. оҥоруллубут. Туруорааччы адреса: 678670, Чурапчы сэл., Кыра Маҥас уол., 26 "а". Тиэрэ ПИ №14. Хаһыаттаах сорох бөлүөктэрэ "Сахабыт" ыстатыйалыыллар.